

Esélyt és felemelkedést szolgáló oktatást!

A felnövekvő nemzedékek esélyeit, kibontakozását, felemelkedését, önmegvalósítását és a biztos megélhetését szolgáló oktatásra van szükség. Ezt a korszerű, sokszínű, értékteremtő oktatási rendszer biztosíthatja: az óvodától a köz- és felsőoktatáson át az egész életen át tartó tanuláshig. Nemzetközi tapasztalatok több évtizede bizonyítják, hogy azok az országok fejlődnek dinamikusan, ahol a korszerű oktatás kiépítése és működtetése nemzeti prioritássá válhatott. A globalizáció és digitalizáció kihívásaira válaszul a fejlett világ oktatási rendszereiben, modern iskoláiban elsődlegessé vált azoknak a képességeknek a fejlesztése, amelyek lehetővé teszik az egyéni, csoportos és szervezeti tanulást, támogatva ezzel a versenyképességet, a kreativitást és az innovációt.

A Magyar Szocialista Párt az oktatási szakértők álláspontját osztva három, egymással összefüggő problémacsomagban látja a magyar közoktatás lemaradását a követelményektől:

- A magyar közoktatás rendkívül gyengén felkészült arra, hogy az egyéni és közösségi célokat jövőorientáltan szolgálja.
- Kiugróan nagyok az oktatási egyenlőtlenségek, jelentős a szociális szelekció, és erősödik a mélyszegénységben élő, valamint a roma tanulók szegregációja.
- A közoktatási intézményrendszer mai formája alkalmatlan az oktatási minőség, eredményesség és méltányosság javítására.

Tudjuk és elismerjük, hogy a pedagógusok a jelenlegi körülmények között is tiszteletre méltó munkát végeznek, nagy áldozatot vállalnak azért, hogy a ma felnövekvő nemzedék sorsa ne legyen reménytelen. Tisztában vagyunk azzal, hogy a korszakváltás alternatívájához a Fidesz-KDNP kormány által kiépített és megszilárdított autoriter, túlcentralizált oktatási rendszer gyökeres átalakításán keresztül vezethet az út, és hogy annak megváltoztatása küzdelmes és hosszú folyamat lesz. Számítunk azonban az oktatás minden szereplőjére, a tanulókra és hallgatókra, az oktatási intézmények dolgozóira, a családokra, az oktatást támogató kisebb és nagyobb közösségekre.

Vissza a múltba

A rendszerváltozást követő két évtized során lényegében jó irányba haladtunk. A 18 évre emelt tankötelezettségi korhatár és a négyévesre bővített szakmunkásképzés hatására nőtt az oktatásban töltött átlagos idő,

az érettségivel záruló középiskolai oktatás kiszélesítette a felsőoktatás expanziójának bázisát, és 2010-ben a szakközépiskolában (a mai szakgimnáziumban) érettségiző tanulók fele már posztszekundér programban kapta meg a szűk értelemben vett szakmára való felkészítést. A 2010 előtti decentralizált oktatáskormányzati rendszer az eredményes nemzetközi tendenciát követte. Az irányítási decentralizáció, az iskolák széleskörű autonómiája, a normatív finanszírozás, a többszintű tantervi szabályozás, a tanulói teljesítmények rendszeres mérése, a tankönyvek és taneszközök minőségbiztosított piaci szolgáltató rendszere, valamint a kiterjedt kutató, fejlesztő és szakmai szolgáltató hálózat jó alapot biztosított a közoktatási rendszer új elvárásokhoz való alkalmazkodására.

Mindezt szétrombolták.

Nincs semmi meglepő a jelenlegi torz oktatáspolitikában

A Fidesz-KDNP-kormány oktatáspolitikája szervesen következik politikájából, ideológiájából, társadalomszemléletéből. Az oktatás szerepe náluk az üzleti érdekek, az autoriter társadalmi rendszer direkt kiszolgálása és távlatos megerősítése, mindez ötvözve klerikális és nacionalista elemekkel.

A következmények súlyosak!

1) A magyar oktatás teljesítménye a jövőorientált oktatási célok megvalósításában 2010 után jelentős törést szenvedett. A 2011 és 2015 közötti, mindenre kiterjedő közoktatási rendszerátalakítás azonnali és nagyon jelentős teljesítményromlást okozott. A mért adatok összessége azt bizonyítja, hogy a közoktatás nem alkalmazkodik az új elvárásokhoz, aminek következtében a magyar tanulók iskolában megszerzett tudása folyamatosan leértékelődik. (Melléklet 3., 4., 5.) 2015-re a magyar közoktatás teljesítménye súlyos mértékben leszakadt a lengyel, cseh vagy osztrák közoktatásától. A 2018-as PISA-mérések szerint az évtized második felében ugyan a romlás megállt, de a magyar tanulók átlagos teljesítménye egy, a korábbinál jóval alacsonyabb szinten beragadt.

2) Munkáltatói csoportok rövid távú érdekeinek kiszolgálása jegyében a Fidesz-KDNP-kormány csökkentette a tankötelezettség idejét, újra háromévesre rövidítette a szakmunkásképzést, a szakközépiskolákban pedig az érettségi vizsga idejére tolta a szakmai vizsgák teljesítését is. A szakmaválasztás időpontját előrehozta 14 éves korra, s ennek következményeként jelentős mértékben lerövidült az alapkompenciák és adaptív készségek fejlesztésére fordítható idő,

ahogy csökkent az átlagosan az oktatásban töltött idő is. A korábbi évtizedek javuló adataival szemben gyors ütemben és erőteljesen csökkent a 17 és 18 éves korcsoportok részvétele az oktatásban. (Melléklet 1.) A felsőoktatás merítési bázisának csökkenése – egyéb okok mellett – hozzájárult a diplomát szerzők arányának csökkenéséhez is. (Melléklet 2.)

3) A 2010 utáni oktatáspolitikai fordulat nyomán a korábbi tanulásközpontú oktatási gyakorlat tanításközpontúvá vált. A tartalmi szabályozás visszatért az államszocialista rendszer központi előíró-listázó tanterveihez. Az így átalakított NAT révén az egyensúly a központi standardok és a helyi programok között megbomlott, a helyi igények figyelembevételére mindössze 10% „mozgástér” maradt. Ez egyértelmű üzenet volt a pedagógusoknak, hogy a szakmai autonómiájuk megszűnt, számukra csak a végrehajtó szerep maradt. A „Tanterv és utasítások” múltbeli világa tért vissza.

4) A központi tantervek, az egyentankönyvek bevezetése, a tanulást és oktatást segítő szakmai szolgáltató rendszer szinte teljes leépítése, valamint a pedagógusok és a tanulók túlterhelése ellehetetlenítette az oktatás eredményességét elősegítő differenciáló tanulási környezet kialakításának még a lehetőségét is. A szakmai autonómia hiánya, a pedagógusok közötti együttműködés leszűkítése, az intézményi kompetenciák elszegényítése gátolja a kreativitásra ösztönző tanulásszervezési eljárások alkalmazását, a tanulási élmények gazdagítását.

5) Joggal lenne elvárható a közoktatástól, hogy gyermekek az iskolarendszer keretei között kapjanak felkészítést, tegyenek szert értékelhető és hasznosítható idegennyelvi tudásra. Kutatások sora tárta fel, hogy Magyarországon az európai uniós átlaghoz képest is magas óraszámban folyik az idegen nyelvi képzés, amely ennek ellenére sem hatékony, az eredmény nem áll arányban a befektetett energiával. Az egyéni szükségletekben, a teljesítményekben megnyilvánuló különbségek figyelembevételére még tantervi (elméleti) szinten sincs törekvés, nemhogy a gyakorlatban. A tanulás folyamatában egységes követelményeket állítanak mindenki elé, azonos előrehaladási ütemekkel. Nem biztosították a szaktanárokat, illetve azok felkészítését, az infrastruktúra, a tankönyvek, taneszközök megfelelő mennyiségét és minőségét, a modern virtuális tanulási környezetet.

6) A felsőoktatás modernizációja, az oktatásintenzív működési módról tanulásintenzív működési módra való átállása 2010 után megrekedt. A gazdasági-társadalmi változások az európai országokban új

felsőoktatási expanziót kényszerítenek ki, ezzel szemben a Fidesz-KDNP-kormány az évtized elején csökkentette, azóta pedig alacsony szinten tartja a felsőoktatásba belépők számát. (Melléklet 6.) Ez a demográfiai változásokkal, a felsőoktatás merítési bázisának zsugorodásával és a programkínálat csökkenésével együtt hatva a diplomát szerzők arányának folyamatos csökkenéséhez vezetett. (Melléklet 2.)

2010 óta megszűnt a felsőoktatás-finanszírozás normativitása, a GDP-arányos költségvetési támogatás pedig tíz év alatt 0,82%-ról 0,63%-ra csökkent. Az átláthatatlan egyedi finanszírozási döntések és az alulfinanszírozottság állandósítása – együttesen – erősítették az egyetemek függését a kormányzati-politikai elvárásoktól. Az uniós források egyedi döntésekkel biztosított költségvetés-kipótló eszközzé váltak, és erőteljesen a Nemzeti Közzolgálati Egyetemre koncentráálódtak. Az állami támogatásokban ma a magyar felsőoktatásban nincs rendszer, azok elosztása áttekinthetetlen, kiszámíthatatlan és politikailag erősen motivált. A 2010 után kivont források negatív következménye, az oktatók túlterhelése és a versenyszférával szembeni komoly bérhátránya, illetve az emiatt számos helyen elapadó utánpótlás.

A felsőoktatási részvétel zsugorodása és a kormányzat bizonyos képzési területekkel és szakokkal szembeni ellenséges magatartása miatt a jövő kihívásaira választ adni képes felsőoktatási rendszer létrehozásához szükséges programkínálat és az intézményhálózat diverzifikációja szűkült. A magas színvonalú felsőoktatási programokhoz való hozzáférés lehetőségére az adott területen a legnagyobb csapást a CEU Magyarországról való kiszorítása mérte, egyúttal demonstrálva a világ közvéleménye előtt, hogy a Fidesz-KDNP-kormány milyen drasztikusan korlátozza az akadémiai szabadságot. A magyar felsőoktatás érdeke ezzel ellentétes lett volna: a CEU integrálása, enklávé jellegének feloldása, illetve az odairányuló uniós támogatások hasznosítása.

Lefékeztek a társadalmi mobilitást

Magyarországon ma a statisztikák szerint 380-420 ezer gyermek él mélyszegénységben, akiknek - emberi életkörülmények és minőségi oktatás híján – csekély esélye van arra, hogy megfelelő munkához és ezáltal méltó életfeltételekhez jusson. Ezeknek a gyermekeknek csak egy része tartozik a roma kisebbséghez, a mélyszegénységben élő családok száma etnikai hovatartozástól függetlenül sokasodik. Ráadásul a tankötelezettség 16 éves korra való csökkentése következtében eddig mintegy 60-62 ezer fiatal került ki bármiféle szakma nélkül a

közoktatás rendszeréből, számukra a közmunkán túl más esély nem mutatkozik. Ez a szám a továbbiakban évente tízezres nagyságrendben növekedhet, lassan egy egész generációt kiszolgáltatva a közmunka világának. Magyarország népességének 20–25%-a ráadásul funkcionális analfabéta, így számukra bármely szakma megszerzése vagy a továbbtanulás lehetősége elérhetetlen.

2010 után a kormányzati intézkedések összeadó hatása a közoktatás minőségének rendkívül gyors és szinte példátlan mértékű csökkenéséhez vezetett. (Melléklet 8., 9.) Az összes tanulói csoport teljesítménye romlott, de a folyamat a hátrányos helyzetű tanulók eredményeit sokkal súlyosabban érintette. Ennek következtében a kudarcot valló tanulók arányának növekedése az évtized első felében rendkívül jelentős volt. (Melléklet 10.)

1) Minden rendelkezésünkre álló adat azt jelzi, hogy európai összehasonlításban Magyarországon kiugróan magas az oktatási egyenlőtlenségek mértéke, és jelentős a különböző háttérű teljesítményszakadékok fékező hatása a társadalmi mobilitásra. A negyedik osztály végére kialakuló teljesítményszakadék Európában Magyarországon a legnagyobb. A közhiedelemmel ellentétben a különböző háttérű tanulók teljesítménye közötti szakadék nem a felső tagozatban, hanem alapvetően az alsó tagozatban alakul ki. (Melléklet 7.)

2) A közoktatás egyenlőtlenséget előidéző legsúlyosabb problémája (nemzetközi összehasonlító adatok alapján), hogy jelenleg nálunk működik a világ egyik leginkább szelektív oktatási rendszere. (Melléklet 12.) Az elmúlt évtizedben a közoktatás szelektivitását okozó – számos, korábban is létező jelenség mellett – új tényező az iskolahálózat jelentős részének privatizációja, erőteljes direkt és indirekt kormányzati eszközökkel támogatott egyházi tulajdonba adása. A meglévő iskolák egyházi tulajdonba adása vagy új egyházi tulajdonban lévő iskolák alapítása minden érintett településen az iskolák közötti státuszkülönbségek növekedését, a szelekció erősödését eredményezte. Lényegében ugyanezek az összefüggések vonatkoznak a roma tanulók folyamatosan növekvő mértékű jogellenes etnikai alapú elkülönítésére, a szegregációra is. (Melléklet 13.) Mivel az etnikai szegregáció erősödése mögött is elsősorban a szelektív szülői iskolaválasztás számára tág teret biztosító helyi iskolahálózatok problémája áll, a szegregáció felszámolásához is főleg a szociális szelekció visszaszorításán keresztül vezet az út.

3) Magyarországon kiugróan nagy a családi háttér hatása a tanulói teljesítményekre, amit a szociális szelekció még fel is erősít. (Melléklet 11.) Minden országban – Magyarországon pedig különösen – az látszik, hogy a nagyon különböző háttérű, de azonos státuszú iskolákba járó tanulók közötti teljesítménykülönbségek nagyon kicsik. Ezzel szemben az azonos háttérű, de nagyon eltérő státuszú iskolákba járó tanulók között kiugró, az átlagos családi háttér hatásnál sokkal nagyobb teljesítménykülönbségek jönnek létre. Ez azt bizonyítja, hogy **a családi háttér a tanulói teljesítményekre az iskolák státuszán keresztül hat.** Mivel a szelekció homogén összetételű (jellemzően alacsony vagy magas státuszú) iskolákat hozott létre, megnöttek az iskolák közötti státuszkülönbségek, ami felerősíti az eltérő háttérű gyerekek oktatásának gyengeségéből fakadó problémákat.

Alapvető probléma az iskolák képtelensége arra, hogy kiküszöböljék a szociális különbségek tanulási teljesítményekre gyakorolt negatív hatásait. Hasonlóan érvényes ez a megállapítás a lakóhelyi egyenlőtlenségekkel, a mélyszegénységben élők (köztük a roma tanulók) alulteljesítésével, valamint a fiúk és lányok közötti teljesítménykülönbségekkel összefüggésben is.

- A különböző méretű települések iskoláinak eltérő teljesítményét (a „települési lejtőt”) nem a kisebb településeken működő iskolák rosszabb minősége, hanem a kisebb települések lakosságának átlagosan alacsonyabb státusza okozza.

- Ugyanígy, a roma tanulók alulteljesítésének fő oka nem valamilyen etnikai-kulturális jellegzetesség és az iskola „inkompatibilitása”, hanem a roma tanulók rendkívül alacsony szociális státusza, pontosabban az iskolák képtelensége arra, hogy az alacsony státuszú tanulókat is sikeresen oktassák.

- Hasonló a helyzet a nemi egyenlőtlenségek tekintetében is: a különböző státuszú tanulók között kialakuló teljesítményszakadékok összehasonlíthatatlanul nagyobbak, mint a fiúk és lányok közötti teljesítménykülönbségek. A fő probléma nem a fiúk és lányok közötti teljesítménykülönbség, hanem részben a továbbra is erőteljesen különböző tanulási pályák és az oktatás tradicionális szocializációs hatása.

4) A szociális egyenlőtlenségek, feszültségek feltárásában az oktatási intézményeknek jelentős funkciója lenne: a jelzőrendszer működtetése, a korai problémafelismerés, a megelőzés és a más szociális ellátókkal való együttműködés. E helyett a Fidesz-KDNP-kormány büntető-fegyelmező társadalompolitikája jegyében iskolarendőrséget

szervez. Bevezetésével a kormány nyíltan rendészeti eszközökkel kívánja kezelni az iskolákban kirobbanó szociális és pszichés feszültségeket, pedig azok alkalmatlanok az iskolai szociális munka komplex feladatainak megoldására.

5) A képzés átalakítása és a belépési küszöbök emelése miatt az elmúlt évtizedben csökkentek az alacsonyabb státuszú tanulók bekerülésének esélyei a felsőoktatásba. Miközben a gimnáziumokból továbbtanulók aránya az elmúlt évtizedben lényegében stagnált, az utóbbi években a szakképzésben érettségizett új belépők aránya a felsőoktatásban csökkent. A közoktatás erőteljes kasztosodása tehát a teljes oktatási rendszerre kihatott. A felsőoktatás 2010 utáni átalakításának több eleme is a társadalmi mobilitás megdermedésének irányába hatott és hat ma is. Ilyen a bejutási ponthatár folyamatos emelése, az emelt szintű érettségi megkövetelése egyre több szakon, a felsőfokú szakképzés átalakítása, a szakképzési összetevő kiszorítása. Az, hogy csak magasabb státuszú diákok kerülnek be a felsőoktatásba, nem javítja annak minőségét, mert az nem a hallgatói összetételtől, hanem a program, a tanulásszervezés, az oktatói módszertan és a tanulástámogató rendszerek minőségétől függ.

Az oktatás „fura urai”

A méltányos és jövőorientált intézményi (iskolai-egyetemi) fejlesztés és hatékony oktatásirányítás feltételei drasztikusan romlottak a Fidesz-KDNP- kormány alatt. A 2011 és 2015 között lebonyolított, a közoktatási rendszer egészére kiterjedő átalakítás a rendszer meglévő képességeit szisztematikusan lebontotta. Helyette diszfunkcionális, erősen centralizált és direkt politikai kontroll alatt működő intézményrendszert hozott létre. Az intézmények szakmai, szervezeti és gazdálkodási autonómiájának felszámolása ma nem teszi lehetővé sem a hatékony működtetést, sem pedig a minőség és az eredményesség növelését. Az iskolák kívülről, hivatali apparátusokon keresztül történő menedzselése miatt a döntéshozatalban megszűnt a visszacsatolás. Az országos konzultációs mechanizmusok és az oktatáskutatói hálózat felszámolása nyomán a kormányzat elvesztette az egész rendszer stratégiai irányítására, a kívánatos oktatási eredmények elérésére való képességét.

1) Annak ellenére, hogy a közoktatás GDP-arányos finanszírozása Magyarországon közép-európai összehasonlításban nem alacsony, számos iskola működésképtelen. (Melléklet 15.,16.) A magyar közoktatást egyszerre jellemzi a súlyos erőforráshiány és a pénzügyi, illetve humán

erőforrásokkal való rendkívül pazarló gazdálkodás.¹ Az elmúlt évtized során megszűnt a költségvetési finanszírozás és a fejlesztési források elosztásának átláthatósága, a közoktatásban jelenleg 6 párhuzamos eltérő finanszírozási rendszer működik. Az ellátás és működtetés rendszerében nem érvényesül az azonos feladatellátásért azonos mértékű finanszírozás elve, a szektorsemlegesség.

A pedagógusok előmeneteli rendszeréhez kapcsolt pedagógus-béremelés sem biztosította érdemben a diplomás átlagbérektől való lemaradás csökkentését. Elsősorban a pálya utolsó harmadában járó pedagógusok egy részének kedvezett, de az így kialakított aránytalan belső szerkezet miatt nem segítette a növekvő pedagógushiány enyhítését. (Melléklet 14). A pedagógiai munka minőségi különbségének, a fejlesztő pedagógia alkalmazásának elismerése nem épült be ösztönzőleg az előmeneteli rendszerbe.

Az állami iskolák dologi finanszírozása a bérkiadásokhoz képest még súlyosabb mértékben marad el a szükséges szinttől. Az évtized első felében a dologi költségvetési ráfordítások rendkívül drasztikus csökkentése és a korábbi kiegészítő önkormányzati források kiesése az iskolák épületeinek és eszközeinek folyamatos leromlását és működési zavarokat eredményezett.

A Fidesz-KDNP-kormány - ideológiai hegemóniájának kiépítése érdekében és nem utolsósorban nyereszkedés okából - a piaci szereplők kizorításával vagy államosításával felszámolta a tankönyvpiacot. Az állami egyentankönyvek rendszere nem csupán az iskolák szakmai-pedagógiai mozgásterét és önállóságát szűkítette, de romboló hatást gyakorolt a tankönyvek minőségére is, miközben a korábbiakhoz képest jelentős közkiadás-emelkedést okozott.

2) Az erőteljesebb ellenállás és az erősebb érdekérvényesítő képesség miatt – a közoktatási intézményi autonómia azonnali felszámolásával szemben – a felsőoktatási intézmények autonómiájának visszaszorítása az évtized során több lépésben valósult meg. A rektoroknak a szenátusi szavazás eredményétől független miniszteri kinevezése a 2011 utáni pár évben, a csak a kormánytól függő, kettős intézményirányítást létrehozó kancellári pozíció létrehozása 2014-ben, a konzisztóriumok létrehozása pedig 2015-ben történt meg. A felsőoktatási intézményi autonómia további jelentős szűkítését eredményezte a felsőoktatási szektor önszabályozó mechanizmusának, az úgynevezett

---

¹ Vannak olyan szakértői vélemények, amelyek szerint az iskolahálózat racionalizálása nélkül fenntartható módon sem az alulf finanszírozottság, sem pedig a pedagógushiány nem mérsékelhető.

köztes testületeknek az eljelentéktelenítése, illetve a kormány befolyásának növelését szolgáló átszervezésük is. 2012-ben megszűnt az akkreditációs mechanizmus függetlensége is. Mindeme lépések hatására a felsőoktatási intézmények vezetésének hatékonysága romlott, az intézmények működése fölötti kormányzati-politikai kontroll viszont korábban elképzelhetetlen mértékben megerősödött.

Itt azonban nem álltak meg.

Először elüldözték a CEU-t Budapestről, majd 2019-ben megtörtént a Corvinus Egyetem privatizációja, alapítványi fenntartású intézménnyé alakítása, aminek finanszírozási alapját jelentős állami vagyonnak a fenntartó alapítvány számára való átadása (privatizációja) teremtette meg. Ezt további kilenc hasonló lépés követte, és így a 2020-ban felvett hallgatók 20%-a már ezekre az „alapítványi” egyetemekre jár, 10%-uk pedig magánegyetemeken tanul, amelyek főleg egyházi fenntartásúak. 2021 elején eddig három újabb felsőoktatási intézmény, majd a három vidéki tudományegyetem privatizációja került sorra.

2020-ban azután nemcsak a felsőoktatási törvényt változtatták meg, hanem a vagyongazdálkodó alapítványok vagyonát is bebiztosították egy alkotmánymódosítással, nehogy bárkinek is eszébe jusson a korábbi állami vagyont visszaszámaztatni oda, ahova való. A magánegyetemekre új szabályt vezettek be, amely az állami egyetemekre vonatkozó jogosultságokkal szemben ezek szenátusaitól szinte minden döntési lehetőséget elvont, beleértve a rektorválasztás, a költségvetés és a szabályzatok megalkotásának a jogát. Az SZFE példája bizonyítja, hogy a privatizáció részben az intézményi autonómia még meglévő kereteinek a megkerülését, illetve annak további szűkítését szolgálja, s mindennek következményeként nő az intézmények kiszolgáltatottsága, az oktatók helyzetének bizonytalansága. Senkinek ne legyen kétsége, ez lesz a többi „alapítványosított” egyetemen is.

A tulajdonosi és fenntartói jogokat gyakorló kuratóriumokba csekély kivétellel, amikor is az illető egyetem javaslatára szakmailag hiteles embereket bíztak meg, jórészt „rendszerhű” politikusokat, üzletembereket vagy hivatalnokokat delegáltak, nem egy esetben egyetemet csak diákként ismerő minisztereket. Viszont gondoskodtak arról, hogy 2022-ig minden alapítói jogot átadjanak ezeknek az önkényesen kialakított testületeknek, amelyek ezután maguk dönthetnek még a tagságuk megújításáról, illetve a valamilyen okból később kieső tagok pótlásáról is.

A kuratóriumokat élet és halál uraivá tették az egyetemeken. Mivel ők választják a rektort, aki mindenkinek a munkáltatója, továbbá miután a

közalkalmazottakra vonatkozó szabályozás helyett a Munka törvénykönyve lett érvényes, mindenfajta tiltakozás, demonstráció radikális következményekkel járhat a résztvevők munkaviszonyára nézve. Az egyetemi – vagy nemzetközi jelzővel akadémiai – szabadságnak pedig az az alapfeltétele, hogy az oktató egzisztenciálisan ne legyen fenyegetve sem szakmai, sem politikai okokból. Az akadémiai szabadság foka is mérhető egy többszörös skálán, amelyen figyelembe veszik a kutatási és oktatási szabadságot, az oktatók és eszmék szabad mozgását, intézményi autonómiát, a politikai célú megfigyelés létét és mértékét, az akadémiai szabadság alkotmányos védelmét. A Global Public Policy Institute tavaly – tehát még az egyetemek privatizációja előtt – publikált felmérésében hazánk az akadémiai szabadság tízfokú skáláján megalázó 6,6 pontot kapott, a legkevesebbet a EU-tagországok között, olyan országok társaságában, mint Haiti és Kirgizisztán. Ezzel szemben Szlovákiának 9,9, az EU-rangsorban közvetlenül fölöttünk álló Romániának 8,8 pontja van, vagyis szinte szakadéknyi távolság választ el minket tőlük.

Ma a civilizált országok döntően állami forrásból, állami intézmények keretében szervezik a felsőoktatást. Amit a fejlett országokban alapítványi egyetemeknek tekintenek azok magánereőből jöttek létre, és nagy szerepük van legmagasabb szintű oktatás és kutatás koncentrálásában, de egyúttal a társadalmi kiváltságok átörökítésében is. Ez a modell azonban a fejlett országokban is alkalmatlan lenne arra, hogy a felnövekvő generációk 30-35 százalékát diplomához juttassa. Állami egyetemek és főiskolák nélkül a legfejlettebb országok sem tudták volna megoldani, hogy a társadalom egyharmada minőségi terciér képzést kapjon. Ezt pedig meg kellett oldaniuk, mivel rájöttek arra, hogy az olyan országok, ahol a vagyoni helyzettől függ a diploma megszerzése, jelentős versenyhátrányba kerülnek gazdasági vonatkozásban is.

A Fidesz-KDNP-kormány viszont csökkenteni akarja az oktatás részesedését az állami finanszírozásból, megfosztani az egyetemi dolgozókat közalkalmazotti státusuktól, „biztonságba” helyezni (nem állami, de magántulajdonként nem elidegeníthető) jelentős cégek részvénycsomagjait, és ezáltal stabilizálni azok menedzsmentjét, továbbá még inkább alárendelt, függő helyzetbe szorítani a hazai értelmiséget, Fidesz-függővé tenni a felsőoktatás számára elnyerhető uniós forrásokat, előnyhöz juttatni a jelenleg magas jövedelemmel rendelkező rétegeket a minőségi felsőoktatásban. Ebbe a sorba illik, hogy a Fidesz „pártfőiskoláját”, a Matthias Corvinus Collegiumot működtető alapítványt az eddigi bőkezű dotáció után, még 2020 decemberében szintén

„megdobták” 130 milliárd forinttal a vírusjárvány gazdasági válságának kezelésére szóló alapból.

A széles körű felsőoktatási privatizáció következményei beláthatatlanok. Az elmúlt harminc év változásai lépésről lépésre kiszorították az alacsonyabb jövedelmű rétegeket a hazai felsőoktatásból, a privatizáció pedig nagy valószínűséggel garantálja, hogy ezt a negatív folyamatot ne is lehessen visszafordítani. Egyidejűleg ugyanis felgyorsul a felsőoktatás globalizációja: a magyar hallgatók krémje nyugatra áramlik, hozzánk pedig egyre többen jönnek keletről és délről olyanok, akiknek az USA vagy Nyugat-Európa túl drága. A világpiacra való kilépés megoldja a magánosított egyetemek fenntarthatóságát anélkül, hogy azok a magyar társadalom magas szintű képzését szolgálnák.

5) A 2010-es kormányváltást követően a szakképzésben bevezetett duális képzés eredménytelennek bizonyult. Nem oldotta meg a munkaerőpiaci igények és a képzési kínálat közötti összhang biztosítását, annak ellenére, hogy a gyakorlati képzésüket gazdálkodó szervezeteknél kapják meg a tanulók, már amikor tudják. A szakmai vizsgakövetelmények és a központi programok (tantervek) egy-egy szakma komplex anyagát írják le, ugyanakkor egy konkrét tanulószerveződés a tanuló gyakorlati képzését egy konkrét gazdálkodó szervezetnél írja elő, ahol az esetek döntő részében nincs arra mód, hogy a szakma teljességére felkészítsék a tanulót. A vállalkozások alig 2%-a foglalkozik tanulók képzésével, és sok esetben a szülőktől anyagi ellenszolgáltatást követelnek a gyakorlati képzés lehetőségének biztosításáért.

2012 után a szakképesítést szerzők száma mind az iskolarendszerű, mind a felnőttképzés keretében drasztikusan csökkent. És ez a folyamat csak erősödni fog, mert 2021. január 1-jétől a legtöbb OKJ-s szakmát csak iskolai rendszerű képzésben, azon belül pedig csak nappali vagy esti tagozaton lehet majd megszerezni, még hozzá minimum két év alatt. A korábbi 27-tel szemben 196 ilyen szakképesítés – "alapszakma" –, illetve szakképesítés-ráépülés szerepel a kormányrendeletben. Az úgynevezett részsakképesítéseket, amelyekből 73 szerepel a listában, viszont csak iskolarendszeren kívüli, tanfolyami formában lehet majd elsajátítani, amelyért fizetni kell. A gyors munkaerőpiaci változások kezelésére ez a rendszer a hosszú képzési idő miatt biztosan nem alkalmas.

Minőségi oktatást mindenkinek!

A Magyar Szocialista Párt olyan alternatívát javasol, amely a Fidesz-KDNP-kormány által alulfinanszírozott, centralizált, tartalmi és

módszertani visszalépésekkel terhelt, ideologikus, ezáltal rosszul teljesítő oktatáspolitikája helyett a minőségi oktatás megvalósítását szolgálja. Az MSZP programja az újrakezdetre: az oktatás szolgálja a jövőorientált egyéni és közösségi célokat, illetve az oktatási egyenlőtlenségek, a szociális szelekció csökkentését; az oktatási intézményrendszer pedig váljon alkalmassá a minőségi, eredményes és méltányos oktatásra.

A Magyar Szocialista Párt álláspontja szerint szükséges a javasolt intézkedések két körét külön választani: azokat az intézkedéseket, melyek kormányváltás esetén a bizalom megerősítése érdekében azonnal (jogszabály-módosítással) végrehajthatók; s azokat, amelyek egy átfogó, széleskörű támogatást élvező átalakítás keretében, új oktatási törvényekkel érhetőek el, amelyekhez igényeljük a társadalmi kontrollt, s amelyek megvalósításában számítunk az oktatás minden szereplőjére.

A Magyar Szocialista Párt elkötelezett az öntudatos, gondolkodni, illetve önmaguk és a közösség érdekében tenni tudó és akaró fiatal generáció nevelése mellett. A társadalom szerkezetének, döntési mechanizmusainak megismertetése mellett a saját érdekeik felismerését, és érvényesítésük lehetőségeit is meg kell tanulniuk. Ezért a köz- és felsőoktatásban egyaránt szorgalmazzuk és támogatjuk a diákönkormányzatok alulról, szabadon szerveződő és saját jogaikat ismerő, azokkal élni tudó hálózatainak újraépítését. Olyan jogosítványokat javaslunk (az iskolatanácsokban, az egyetemi szenátusokban) amelyek lehetővé teszik véleményük megismerését és figyelembevételét.

Korszerű oktatást!

A Magyar Szocialista Párt álláspontja szerint az oktatáspolitikának a jelen szükségletei mellett azoknak a készségeknek a fejlesztését is szolgálnia kell, melyekre az új nemzedéknek a jövőben lesz szüksége ahhoz, hogy esélyük legyen a sikeres társadalmi és munkapiaci részvételre. Olyan kompetenciák fejlesztését javasoljuk a középpontba állítani, amelyek lehetővé teszik a várható technológiai, munkapiaci, demográfiai változásokhoz való egyéni alkalmazkodást, amelyek számolnak a globalizáció, a klímaváltozás, a digitalizáció által támasztott követelményekkel, és elejét veszik új egyenlőtlenségek kialakulásának.

A változó készségigények és a folyamatos szakmaváltási kényszer miatt a teljes értékű középfokú végzettség minél tömegesebb megszerzését, valamint az adaptív készségek fejlesztését szolgáló közismereti tárgyak minél hosszabb idejű oktatását javasoljuk. Ez egyúttal az iskolarendszerű

szakképzés és általános (közismereti) oktatás közötti határok elmosódását, a szakmára való felkészítés posztszekundér oktatásba és a felsőoktatásba való fokozatos áthelyeződését fogja eredményezni. Tisztában vagyunk azzal, hogy a jövőorientált pedagógiával szembeni kihívás a robotizáló hatások, az „elszemélytelenedés” és a diszharmonikus fejlődés ellensúlyozása is, a fizikai kondíció, az önreflexió, a stressztűrés, a kooperáció és a szolidaritás fejlesztése.

A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy a jövőorientált célok teljesítése érdekében az oktatáspolitikai kívánatos tanulási eredmények három csoportját tartsa szem előtt:

- a további tanulást lehetővé tevő alapvető kompetenciákat, így a szövegértést, a matematikai, természettudományi és digitális kompetenciákat;
- kontextustól független adaptív készségeket, mint az alkalmazkodó képesség, egyéni és társas problémamegoldás, kritikus gondolkodás, kreativitás, kommunikáció és együttműködés másokkal;
- globális munkaerőpiaci belépési küszöbkészségeket, mint az angol nyelv és interkulturális kommunikáció.

A felsőoktatás jó minőségének elsődleges feltétele szerintünk az akadémiai szabadság. Nagyobb hangsúlyt javaslunk fektetni a képzésben – a szakmai ismeretek mellett – a nyelvi, kommunikációs, együttműködési, vezetési készségek és kompetenciák fejlesztésére, a demokratikus állampolgári habitus kialakítására. A felsőoktatás rendkívül fontos feladata a tehetségek felismerése, a tehetséggondozás és tehetségfejlesztés. Nélkülözhetetlen az ezt szolgáló funkciók (tudományos diákkörök, szakkollégiumok, önképzőkörök) erősítése, fejlesztése és megújítása.

A modernizációval, a jövőorientált oktatási célokkal összefüggően a Magyar Szocialista Párt kulcsfontosságúnak tartja az idegen nyelvek elsajátítását. Az idegennyelv-oktatásban fő követelmény a kommunikatív kompetencia formálása, azoknak a készségeknek a fejlesztése, amelyek birtokában a nyelvtanuló képes önmaga irányítani tanulási folyamatát, s ehhez olyan önszabályozó stratégiákat használni, amelyek segítségével leküzdje a tanulással járó nehézségeket. A modern nyelvoktatásnak a jelentéstartalomra kell fókuszálnia, valamint a nyelv funkcionális használatára valós, életszerű helyzetek során történő alkalmazására. A nyelvtanulás folyamatosságához ma már nélkülözhetetlen az infokommunikációs technikához való hozzáférés, ezért javasoljuk a

digitális eszközök használatának biztosítását minden oktatási intézményben.

A jövőorientált oktatási célok érdekében változásra van szükség az egyes iskolatípusokban.

1) Az oktatás sikeressége azon is múlik, hogy az iskola előtti időszak hogyan készíti fel a gyermeket az iskolába járásra. **Az óvoda előkészítő szerepe kiemelkedő, ezért azt javasoljuk, hogy minden településen, ahol kellő számú gyermek él, működjön óvoda.** A csoportlétszámok csökkentésével, az óvodapedagógusok továbbképzésével lehet elősegíteni, hogy az óvodák valóban gyermekközpontú intézményekként működjenek. Az iskolaérettségről a gyermek értelmi, érzelmi és szociális fejlettsége alapján azok döntsenek, akik ismerik a gyereket: a szülők és az óvodapedagógusok, szükség esetén szakértői segítséggel.

2) **Azt javasoljuk, hogy az iskolai kezdőszakasz (osztálytanítós módszerrel működő alsó tagozat) 5 évfolyamosra bővüljön.** Annak eldöntése, hogy a felső tagozat emellett négyéves maradjon-e – mert itt kell belépnie olyan műveltségterületeknek, amelyek elősegítik a továbbtanulást, s mert a felső tagozat a jövőorientált kompetenciafejlesztés egyik fontos alapozó szakasza –, további elemzést igényel. Vannak olyan szakértői vélemények, amelyek elegendőnek tartják, ha a felső tagozat hároméves lesz. Mérlegelendő szempont az is, hogy egy újabb kötelező tanítási év beiktatása az oktatási költségek több, mint 8%-os növekedésével járna, és ez elvonná a korszerűsítésre fordítható költségvetési támogatás jó részét.

Az ötödik évfolyam elvégzése (alsó tagozat) előtt azonban ne legyen mód szerkezetváltó intézménybe átjelentkezni, és tagozatok ne legyenek indíthatók a közoktatás első nyolc évfolyamán. A tiltás a tantervi szabályozás egységességét hivatott biztosítani, azzal a szükséges rugalmassággal, ami lehetővé teszi a differenciált és gazdag tanulási kínálatot. Kivételt képezhetnek – korlátozott számban, egyedi miniszteri engedéllyel – a speciális műveltségterületi tagozatot indító iskolák. Engedélyezhető műveltségterületi tagozatok: művészeti oktatás, matematika, informatika, természettudomány, társadalomtudomány, sport. Az engedély megújítását a programok megvalósításának független külső értékelésére javasoljuk alapozni.

A Magyar Szocialista Párt határozottan kiáll a tantervi fetisizmussal való szakítás, az iskolai kimeneti követelmények demokratizálása és a tartalmi szabályozás hatékonyságának helyreállítása mellett. Az általános iskolák nyolcadik évfolyamára vonatkozóan javasoljuk a kötelező

minimum kompetenciakövetelmények (standardok) rögzítését. A standardok nem tantárgyi, hanem a következő öt műveltségi területre megállapított követelmények legyenek: szövegértés, matematika, természettudomány, digitális és angol nyelvi kompetenciák. A standardok a fejlesztést és az iskolai programalkotást orientálják, a tanulmányi versenyek is ehhez járulhatnak hozzá, kiegészítve a műveltségi területenként megszervezett tanulói versenyprojektekkel.

Azt javasoljuk, hogy a kompetenciamérések legyenek alkalmasak a segítséget igénylő, a tanulási követelményeket gyengén teljesítő tanulók azonosítására. A kompetenciamérés rendszere egészüljön ki egyes adaptív készségek mérését szolgáló nem rendszeres mérésekkel is, amelyek eredményeire alapozva lehet majd fejlesztési programokat elindítani. A kompetenciamérés továbbfejlesztése foglalja magába a standard alapú mérési keretek kialakítását, az egyéni tanulói háttérkérdőívek kitöltésének kötelezővé tételét, valamint a mérés kiterjesztését mind az öt kompetenciaterületre.²

3) A Magyar Szocialista Párt az iskolaszervezet egységesítése keretében – kétéves türelmi időszak után – a középfokra belépő tanulók számára a tankötelezettség kiterjesztését javasolja 18 éves korukig.

A kompetenciaalapú alapfokú érettségi vizsga bevezetését tervezzük a mai középfokú érettségi vizsga helyett. Az alapfokú érettségi vizsgát a nyolcadikos standardokkal megegyező öt kompetenciaterületen javasoljuk előírni. Maradjon meg a lehetőség az emelt szintű érettségi letételére is (tantárgyi vizsgakövetelmények alapján), amely jelenthessen pontszámelőnyt, de ne legyen feltétele a felsőfokra való belépésnek.

Az alapfokú érettségi vizsgával záruló szakmai képzés és szakmai vizsgarendszer legyen bevezetve mindkét szakképző intézménytípusban is. Az iskolai rendszerű szakképzés célrendszere ugyanis összetett, nem szűkíthető le csak a munkaerőpiac elvárásaira. Szakképzési kreditrendszer bevezetését is támogatjuk (Melléklet 18.), hogy az állam – a partnerekkel történő érdekegyeztetést követően – befolyásolni tudja egy-egy szakképesítés kreditértékét az adott képesítésnek az egyén számára várható hasznossága, a társadalmi preferencia, illetve a továbbképzési lehetőségek szempontjából. Ehhez azonban szükség lesz az Országos Képzési Jegyzék (OKJ) moduláris felépítésére, mert az iskolai rendszerű szakképzés és a felnőttképzés egymásra épülése, a felnőttképzés folyamatossága csak így

---

² Az oktatás fejlesztése során hosszabb távon mérlegelni érdemes a nyolcadik évfolyam végén standardizált kompetencia alapú általános iskolai záróvizsga bevezetését, ami kiváltaná a kompetenciamérést.

biztosíthatja az egész életen át tartó tanulás intézményesen szervezett keretét.

4) A Magyar Szocialista Párt szükségesnek tartja a felsőoktatásban a programkínálat gazdagítását, a tanulásintenzív működésre való átállást, a hallgatói szolgáltatások bővítését és az oktatói utánpótlás képzését. Fenntartandónak tartjuk a fejlett világ országaival kompatibilis, sikeresen működő háromciklusú (alap-, mester- és doktori) képzés rendszerét, azzal, hogy néhány területen az osztatlan képzés lehet a hasznosabb. Indokoltnak tartjuk viszont erősíteni az alapképzés értelmiségképző funkcióit, egyszersmind a mesterképzés biztos elméleti alapokon álló szakemberképző szerepét. A doktori képzést elsődlegesen kutatóképzésnek tekintjük, amihez a kritikai gondolkodás és a kreativitás fejlesztése nélkülözhetetlen. A gazdasági-társadalmi gyakorlattal való kapcsolatait több területen kialakítani, illetve ahol megvannak, erősíteni javasoljuk.

A fiatalok idegennyelv-tudása (elsősorban az angol) megszerzésének előmozdítására országos programokat javaslunk szervezni, ami a nyelvtanárképzés fejlesztését is igényli. Célszerű újból létrehozni az idegen nyelvi képzés felsőoktatási műhelyeit, minimális programként legalább az adott tudomány, képzési terület szaknyelvi követelményeinek elsajátítása érdekében. A felsőoktatási hallgatók nemzetközi mobilitása, a magyar hallgatók külföldi tanulása, tapasztalatszerzése rendkívül fontos, mind világlátásuk, mind szakmai tudásuk, mind idegen nyelvi ismereteik fejlesztése érdekében. Azt javasoljuk, hogy elsősorban a részidős külföldi tanulmányokat ösztönözzük és támogassuk.

A Magyar Szocialista Párt a felsőoktatás szerves részének tekinti a tudományos kutatást. A hazai kutatások döntő hányada a felsőoktatásban folyik, ami egyúttal – elsősorban a doktori képzés és fokozatszerzés rendszerében – a tudományos utánpótlás bázisát is biztosítja. Az MSZP az alapkutatások mércéjének – az ehhez szükséges finanszírozási és pályázati rendszer alapjának – a nemzetközi színvonalat tartja, s ennek eléréséhez a kiemelkedő tehetségeket és eredményeket, valamint a szellemi és infrastrukturális kapacitások célszerű koncentrációját külön is támogatni érdemes. Az intézmények külső kapcsolatainak erősítése is szükséges, ezért javasoljuk, az ígéretes startup és spinoff kezdeményezéseket állami eszközökkel is támogatni.

5) A Magyar Szocialista Párt a közoktatás, a szakiskolai oktatás és szakmai gyakorlat, a felnőttképzés, a felsőoktatás, a foglalkoztatás és a társadalmi beilleszkedés teendőinek összehangolását igen fontosnak

tartja. A csak iskolarendszerben történő tanulmányok kevésnek bizonyulnak ahhoz, hogy az egyén a munkaerőpiac változó igényeinek megfeleljen. **A tanulás döntő szakasza a felnőttkorra helyeződik át, ebből adódóan az emberi erőforrásokba történő legfontosabb beruházást a felnőttkori tanulás, a felnőttképzés jelentheti.** Ide tartozónak tartjuk az iskolarendszer keretein kívüli oktatásszervezési formákat, valamint a nonformális, informális tanulás szervezési kereteit is. Tágan tekintve minden elméleti és gyakorlati tanulást, amihez a mai társadalomban hozzáférhetünk. Ezen hozzáférhetőség érvényesülését mindenki számára a saját adottságai, a jogi keretek és az objektív feltételek szerint biztosítani kell, különös tekintettel a támogatásra szorulóakra. Elengedhetetlen viszont az is, hogy az egyén együttműködésével maga is hozzájáruljon saját életminőségének javításához, vagyis élni tudjon a számára felkínált lehetőségekkel.

Az MSZP álláspontja, hogy a felnőttképzés célja és minőségének meghatározó fokmérője a képzés eredményének munkaerőpiaci visszaigazolása. Méltányolható a gazdaság szereplőinek elvárása, hogy az állam hatékony intézkedésekkel, eljárásokkal segítse elő egy adott időben, adott területen szükséges, jól képzett munkaerő rendelkezésre állását. Az állam e feladatát abban az esetben képes ellátni, ha az iskolai rendszerű szakképzés és a felnőttképzés közötti együttműködést erősíti; lehetővé teszi a felnőttképzés keretein belül a meg nem szerzett képességek pótlását, illetve a hiányzó közoktatási végzettségek megszerzését, másrészt az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközrendszer részeként biztosítja a szükséges munkaerőpiaci képzéseket.

Az élethosszig tartó pályaorientáció szakmai karrierjük vezetésében segíti az embereket. Központi szerepet tölt be az egész életen át tartó, az élet minden területére kiterjedő tanulásban. Az oktatás helyszínén elérhető pályaorientáció segíti a diákokat, a jövőbeli munkájuknak megfelelő továbbtanulási lehetőségek megtalálásában, hozzájárul az idő előtti iskolaelhagyás megakadályozásához és ösztönzi a továbbtanulást. Hozzájárul a felsőoktatásban résztvevők arányának növekedéséhez, a foglalkoztatás bővítéséhez és a társadalmi kirekesztés megfékezéséhez.

A Magyar Szocialista Párt az aktuális és a várható munkaerőpiaci helyzet nyomon követéséhez egy széleskörűen hozzáférhető pályakövetési adatbázis kialakítását kezdeményezi. (Melléklet 17.) Az iskolai rendszerű szakképzésbe, illetve a felnőttképzésbe történő belépést megelőzően, a megalapozott döntéshez a tanulóknak vagy a

felnőttképzésbe bekapcsolódni akaróknak megfelelő információra van szükségük a választható szakképesítésekről, ismerniük kell a munkaerőpiaci környezetet, és tisztában kell lenniük a képzési lehetőségekkel is.

Oktatási esélyegyenlőséget!

A Magyar Szocialista Párt az esélyegyenlőség érvényesítését, a szelekció és a szegregáció leküzdését kiemelt feladatnak tartja. Az MSZP nemcsak azt a gyermeket tekinti hátrányos helyzetűnek, aki rossz anyagi körülmények között él, vagy aki a család viszonyai miatt veszélyeztetett, de azt is, akinek kulturálisan sivár környezete akadályozza képességeinek kibontakozását, személyiségének fejlődését. **Azt valljuk, hogy a hátrányos helyzetű tanulók iskolai kudarca nem szükségszerű.** Azt alapvetően nem az átlagostól eltérő társadalmi helyzet okozza, hanem a helyi oktatási hálózatok, iskolák és részben a pedagógusok felkészületlensége az eltérő helyzetű tanulók eltérő tanulási igényeihez való alkalmazkodásra.

1) **A felzárkóztatást már a gyermekek 3 éves kora előtt javasoljuk megkezdeni.** A 3 éves kortól kezdődő kötelező óvodáztatás – célja és hasznossága ellenére - a jelenlegi formájában elutasítottá vált. Ezért az óvodában nyújtott személyi és természetbeni támogatások olyan rendszerét javasoljuk kialakítani, amelyek kellően vonzóak azok számára, akiknek gyermekei a lehető legkorábbi időponttól rászorulnak az óvodai nevelésre. Feltételként biztosítani kell a szakképzett óvodapedagógusok és dajkák jelenlétét, létszámuk növelését, anyagi és erkölcsi megbecsülésüket, nem utolsó sorban rendszeres továbbképzésüket.

2) **A családsegítés, családtámogatás, családgondozás feltételeit felkészült és megbecsült szociálmunkás-hálózat kiépítésével javasoljuk megerősíteni.** A Magyar Szocialista Párt álláspontja az, hogy rendőrök helyett segítőköt kell küldeni az iskolákba! Azt javasoljuk, hogy a tanárok, gyerekek, szülők előbb és többet találkozzanak szociális munkással, pszichológussal, pedagógiai asszisztenssel, gyógypedagógussal, mint iskolarendőrrel. Olyan szakalkalmazottakra van szükség, akik alkalmasak a személyi háttér feltérképezésére, és képesek rendszeres életvezetési támogatást nyújtani, el tudják látni a személyre szabott természetbeni juttatások meghatározásának, illetve az érintettekhez való eljuttatásának feladatait.

Ehhez olyan intézkedésekre van szükség, amelyek a szociális munkásokat és más segítő szakembereket ösztönzik az iskola szociális funkcióinak támogatására, a rájuk nehezedő munka- és pszichikai teher, illetve

felelősségük elismerésével. Anyagi megbecsülésüket képzési, illetve továbbképzési programjaik támogatásával és az iskolai munkavállalást ösztönző egyéb lépésekkel (lakhatási és utazási költségeik megtérítésével) javasoljuk elősegíteni. **Fontosnak tartjuk az együttműködés megteremtését a rendszer különböző szereplői – védőnő, szociális gondozó, ifjúságvédelmi felelős, gyámügyes – között.** Ehhez speciális szakmai továbbképzésre van szükség, olyanra, amely a különböző munkaköröket betöltők együttműködését segíti.

Az MSZP azt kezdeményezi, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek az ingyenes étkezésen túl kapjanak egyéb rendszeres természetbeni támogatásokat (iskolai felszerelések, ruházat, tornaszerek) is. Javasoljuk felajánlani az együttműködésre képes és kész szülőknek, hogy gyermekeik kollégiumi, externátusi ellátásban részesüljenek! Rendkívül fontos a civil kezdeményezések (Igazgyöngy Alapítvány és más hasonló szervezetek) felkarolása és tevékenységük szélesítésének ösztönzése, segítése.

3) A Magyar Szocialista Párt az iskolai kudarcok számának és mértékének csökkentését fontos feladatnak tartja. Szükségesnek tartjuk a differenciált diagnosztikai pedagógiai értékelés módszertani fejlesztését az alsó tagozaton, az iskolai belső pedagógiai értékelési rendszerek kialakításának támogatását. Kiterjesztendőnek tartjuk az egyéni fejlesztési tervek támogatását a lemorzsolódás kockázatának kitett és gyenge teljesítményt nyújtó tanulók számára, az egyéni fejlesztés normatív költségvetési támogatását és a szakmai háttértámogatást is.

A felső tagozatban és a szakképzésben a tankötelezettség 18 éves korra emelésével párhuzamosan a lemorzsolódás csökkentését szolgáló prevenciós eljárások kötelező bevezetésére lesz szükség. Az aktív tanulási lehetőségek gazdagításán alapuló célzott tehetségfejlesztés is szükséges a hátrányos helyzetű tanulókat nagyobb arányban oktató iskolákban. „Második esély” programok elindítását is javasoljuk a tanodai hálózat bázisán, a programok normatív költségvetési támogatása, illetve a tanodák részleges funkcióváltásának támogatása mellett.

4) A Magyar Szocialista Párt az esélyegyenlőséget szolgáló iskolai, önkormányzati és regionális programok jelentősebb költségvetési támogatását javasolja. Ehhez szükséges az iskolák méltányossági célokat szolgáló tevékenységének független külső értékelése. Civil szereplők közreműködésével javasoljuk antidiszkriminációs monitoring alkalmazását, a megkülönböztetés elleni fellépés jogszabályi feltételeinek megerősítésével egyidejűleg. Kezdeményezük a hátrányos helyzetű tanulók iskolán kívüli tanulási körülményeinek javítását szolgáló

programok indítását a civil szervezetekkel és az önkormányzatokkal együttműködve. A „Biztos kezdet” házak is kapcsolódhatnak be a programokba, frissítve és bővítve azok számát és működését. Ehhez a felelősségszintek tisztázása, az együttműködés ösztönzése és az érzékenyítési fejlesztő programok jellegének meghatározása szükséges.

A hátrányok mérsékléséhez az iskolarendszert kiegészítő további intézmények működtetésére is szükség van. Ezek az alapfokon az egész napos ellátások és a napközi, a középfokú oktatásban pedig az alanyi jogon járó kollégiumi ellátás. Az iskolai hálózatot kísérő intézményi együttes a tanulási hátrányokkal indulók felzárkóztatására, az általános élethelyzetből adódó hátrányok kompenzálására, tehetségmentésre, eredményes szocializációra alkalmas többletlehetőségeket kínál. A hátrányokat kompenzáló tevékenység egyenrangú minden más pedagógiai tevékenységgel, így itt is szükség van a pedagógiai tervezés, ellenőrzés, értékelés és finanszírozás átfogó rendszerére. A kollégiumokat általában nem javasoljuk konkrét iskolához kötni, mivel már közepes városokban is gazdaságtalan (lenne) ez a megoldás.

5) Az iskolai szelekció visszaszorítása érdekében a Magyar Szocialista Párt az iskolahálózat szelektivitásának erőteljes csökkentését javasolja. Az intézményhálózatot egységes központi szempontrendszer alapján, a regionális sajátosságokat figyelembe vevő súlyozással, járási, kerületi szintű nyilvános központi iskolahálózati tervek alapján célszerű működtetni.

Javasoljuk az általános iskolai hálózat egységesítését. Az iskolába lépés pontján érvényesülő szelekció visszaszorítása érdekében szükségesnek tartjuk a beiskolázási körzeti rendszer kiterjesztését az egyházi és alapítványi iskolákra is, szemben a mai gyakorlattal.³ Körzeten kívüli tanuló felvétele kizárólag indokolt esetben, az összes körzeten belüli tanuló felvétele után legyen lehetséges, és ne kerülhessen sor az intézményen belüli szegregálásra sem.

Szükségesnek tartjuk a formális szelekciós pontok számának csökkentését. Szerkezetváltó program indítása (nem állami vagy önkormányzati fenntartású iskolák esetében költségvetési finanszírozása) egyedi miniszteri engedéllyel legyen lehetséges, ha az illeszkedik a járás, a település hosszú távú iskolahálózati működtetési tervhez. E tervek a járásban/városban várható tanulólétszám 5%-át nem meghaladó

³ "Az egyházi köznevelési (...) intézmény vallási, világnézeti tekintetben elkötelezett intézményként működhet, és ennek megfelelően a gyermekek vagy a tanulók felvételének előfeltételeként kikötheti valamely vallás, világnézet elfogadását, és ezt felvételi eljárás keretében vizsgálhatja, (...) nem kell alkalmazni a gyermekek, tanulók felvételével kapcsolatos rendelkezések közül a kötelező felvételre vonatkozó rendelkezéseket." Hatályos jogszabályok: 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, 31. § (1)-(2)

mértékben irányozhatnak elő szerkezetváltó iskolai kapacitásokat. A középfokú oktatás egységesen négyéves legyen. Nyelvi előkészítő évfolyamok indítása egyedi miniszteri engedéllyel akkor legyen lehetséges, ha az illeszkedik a helyi döntési kompetenciákat gyakorló testület hosszú távú iskolahálózat működtetési tervéhez. Ebben az esetben a tanulók 13 évfolyam elvégzése esetén teljesítik a tankötelezettségüket.

6) A Magyar Szocialista Párt a felsőoktatásba való eljutást, a tanulmányok elvégzéséhez nyújtott támogatást a társadalmi mobilitás növelése kiemelkedő eszközének tartja. Azt képviseljük, hogy az államnak mindent meg kell tenni azért, hogy a tehetséges, rátermett fiatalok eljuthassanak a felsőoktatásba, és diplomát szerezhessenek. Az MSZP a hátrányos helyzetű hallgatók felsőoktatási tanulását segítő egyetemi ösztöndíjak költségvetési támogatását és a felsőfokú oktatásba való belépés korlátozását szolgáló adminisztratív korlátok felszámolását javasolja.

A jelenlegi irracionális rendszer helyett **racionális, a társadalmi mobilitást segítő, ezzel együtt a diplomások várható bérelőnyét figyelembe vevő egyéni tehervállalási viszonyok kialakítását javasoljuk.** Ennek költségmegosztását a következő elemekkel javasoljuk kialakítani:

- **a nappali tagozatos felsőoktatási szakképzés (FSZ) és az alapképzés közel teljes körű ingyenessége (a bejutás szabályozása ponthatárhúzással);**

- **csak a mester- és az osztatlan képzések esetében maradjon meg az államilag finanszírozott keretszámok rendszere;**

- **a (mesterképzésen kívüli) részidős képzés teljes köre legyen költségterítéses, de jöjjenek létre esélykiegyenlítő államilag finanszírozott programok, előre bejelentett keretszámokkal és célzott régiókkal.**

Egyben javasoljuk a felsőoktatási intézmények – bármilyen fenntartásúak legyenek is – ösztönzését és támogatását annak érdekében, hogy vállaljanak nagyobb szerepet a társadalom szélesebb rétegeinek a felsőoktatásba juttatásában, forduljanak nagyobb mértékben a szakirányú továbbképzés, a nem tradicionális hallgatók és a felnőttképzés felé. Vállalkozzanak a hátrányos helyzetű fiatalok és az elmaradott térségek tanulói számára középiskolára, majd érettségire felkészítők széleskörű bevezetésére, számukra idegen nyelvi képzések szervezésére, az elsődiploma-szerző részidős felsőoktatási programok kiterjesztésére. Azt kezdeményezük, hogy legyenek olyan, a hátrányos

helyzetű fiatalokat támogató rendszerek, amelyek számukra korrepetálást, tutorálást biztosítanak.

E felzárkóztatás egyik fontos elemének tartjuk a felsőoktatási szakképzést. Külön figyelmet kívánunk fordítani a felsőoktatási szakképzés kibővítésére, hisz az egyszerre rugalmasan alakítható kapocs a munkaerőpiachoz és az alapképzéshez is, ahogy azt számos nemzetközi példa igazolja. A könnyebb bejutás mellett, kreditszerzési lehetőség biztosításával nyújtja a felzárkózás, a későbbi diplomaszerezés lehetőségét, és alkalmas eszköz a lemorzsolódás csökkentésére is.

Autonóm intézményeket!

A Magyar Szocialista Párt álláspontja, hogy a két legfontosabb átfogó oktatási cél – a jövőt szolgáló készségek fejlesztése és az oktatási egyenlőtlenségek csökkentése – nem képzelhető el hatékony intézményrendszer nélkül. A közoktatás jelenlegi intézményrendszere azonban alkalmatlan a kívánatos oktatási eredmények elérésére. Minden mást megelőző feladatnak javasoljuk a kormányzás, az óvodai/iskolai/egyetemi intézményi működés eszközszerének újratervezését, illetve hiányzó elemeinek létrehozását. **Az oktatás intézményrendszerének átalakítása nem képzelhető el másképpen, mint egy új demokratikus korszakváltás általános kereteibe ágyazva.** A szűken értelmezett oktatáskorszerűsítésnek az általános alkotmányos, közigazgatási, közfinanszírozási, piacsabályozási és a kormányzást segítő funkcionális intézményi változások sokaságához kell illeszkednie, úgy, hogy a keretek kialakításában az oktatási szektor szereplői aktívan vehessenek részt.

1) **A Magyar Szocialista Párt az oktatásirányítás decentralizációját és egységesítését javasolja.** Ennek megfelelően a Klebelsberg Központot és a tankerületi központok hálózatát megszüntetni javasoljuk, úgy, hogy az átállás során sem az intézmények működésében, sem a bérfizetésben ne legyen fennakadás. Helyette az oktatási kormányzat szakmai alapjainak megerősítésére van szükség, kimeneti szabályozással és a minőségértékelés szakmai kontroll alá helyezésével.⁴ A Magyar Szocialista Párt az országos oktatáspolitikai egyeztetési és konzultációs rendszert javasol, a létrehozandó Közoktatás-politikai Tanács keretei között. A közoktatási rendszer szereplőinek tudáshátterét biztosító

---

⁴Szakértők javasolják hét tagú Közoktatási Értékelési Tanácsot létrehozását független oktatási szakértőkből. A tanács önállóan döntson a kimeneti követelményeket tartalmazó standardokról, a vizsgakövetelményekről, az intézményi önértékelés és külső intézményértékelés, valamint a tankönyvek és más tartalomhordozók minőségértékelésének standardjairól, a közoktatási információs rendszer indikátorrendszeréről. Működtesse az intézmények külső értékelését, a kompetenciamérési rendszert és elvégzi a standardok bevalásvizsgálatát.

kutatással és fejlesztéssel foglalkozó kormányzati háttérintézmény létrehozására és működtetésére, a szakmai támogató rendszer, többek között a nyílt és minőségbiztosított tankönyv-, szakmai szolgáltatási és továbbképzési piacra is szükség van. A tankönyvekhez, továbbképzésekhez és szakmai szolgáltatásokhoz való hozzáférés normatív módon történjen. Javasoljuk a nem formális keretek között szerzett készségek elismerését szolgáló vizsgaközpontok létrehozását, és azt is, hogy ezzel a középfokú oktatásban részt vevő tanulók élhessenek.

2) A központi oktatásirányítási döntések végrehajtását, a helyi iskolahálózatok irányítását és egyes közoktatási intézmények fenntartói feladatait az önkormányzatok, illetve azok társulásai lássák el. A helyi döntéseket gyakorló szervezetek és a közoktatási intézmények törvényességi felügyeletét az Oktatási Hivatal biztosítsa. Helyi döntési körbe javasoljuk a fenntartói döntéseket és a helyi közoktatási hálózati irányítására vonatkozó döntéseket minden a járás/város/kerület területén működő intézmény tekintetében. Az önkormányzatok, egyházak, alapítványi és magániskolák mellett az állam továbbra is lehessen fenntartó, azokban az intézménytípusokban, amelyeket nem lehet egyetlen településhez, járáshoz, megyéhez kötni (kollégiumok, egyes szakképző intézmények, fogyatékkal élők intézményei).

Jelentős az olyan települések száma, ahol sérül a világnézetileg semleges oktatás követelménye, mert csak egyik vagy másik egyház fenntartásában működik helyi óvoda, általános, vagy középiskola. Ezért csak olyan helyen létesülhessenek állami intézmények helyén egyháziak, és csak ott tarthassák meg az egyházak a 2010 után szerzett fenntartói jogkörüket, ahol területileg létezik azonos nevelési-oktatási szintű, világnézetileg semleges állami intézmény is. Ellenkező esetben a helyi közösség akaratának figyelembevételével kell döntést hozni az önkormányzati fenntartásba vételről. Azt is javasoljuk, hogy az állammal kötött szerződéses működtetésnél előírás legyen a lelkiismereti szabadság gyakorlásának joga gyermeknek, szülőnek, pedagógusnak egyaránt. Követelmény legyen a világnézetileg semleges oktatás a tanulmányi időben, és a vallásgyakorlásra a szabadfoglalkozások keretében kerüljön sor. A korszerű NAT-nak, a kerettanterveknek és a szakmai ellenőrzéseknek, értékelési rendszereknek kellő biztosítékot kell adniuk a világnézeti semlegesség biztosítására, a szabad vallásgyakorlásra. A pedagógusok alkalmazására vonatkozó jogszabályok módosítása biztosítson védeltséget minden pedagógusoknak, nemcsak azoknak, akik állami, önkormányzati iskolákban tanítanak.

3) A Magyar Szocialista Párt az alulfinanszírozottság és a súlyos hatékonysági problémák párhuzamos enyhítését javasolja, 6-6,5%-ra növelve a közoktatás GDP arányos költségvetését. A már korábban említett béremelésen kívül az iskolák dologi finanszírozásának a 2010-es arányok helyreállítását szolgáló jelentős emelésére kerüljön sor. Iskolaépület-felújítási és -bővítési program indítására is szükség van, melynek kötelező eleme a művelődést és tanulást szolgáló többcélú kreatív terek kialakítása legyen.

A Magyar Szocialista Párt szükségesnek tartja, hogy a közoktatási intézmények fenntartói jogait gyakorló szervezetek egységes, szektorsemleges, normatív költségvetési támogatást kapjanak. A helyi döntéseket gyakorló testületek önállóan gazdálkodjanak, elsődleges bevételeiket a normatív költségvetési támogatás, az önkormányzatok, vagy más fenntartók által biztosított oktatási hozzájárulás, valamint a képzésben résztvevő munkavállalókat foglalkoztató vállalkozások szakképzési hozzájárulása képezzék. Az egyes közoktatási intézmények költségvetésének megállapítása a fenntartó által rögzített allokációs mechanizmus alapján történjen.⁵ Külön szabályozandó a költségvetés és a normatívák meghatározása során mindazon intézmények finanszírozása, amelyek fenntartása és felügyelete nem lehet kizárólag egyetlen önkormányzat felelőssége: ilyenek lehetnek a már említett kollégiumok, a fogyatékosok intézményei, és többnyire a szakképző intézmények is.

4) A közoktatási intézmények szakmai tevékenysége két alapidokumentumának az intézményi pedagógiai programot és az intézményi fejlesztési tervet javasoljuk. A pedagógiai program tartalmazza az intézményi tantervet, az intézmény tanulásszervezési rendszerének, a tanulók tanórai és tanórán kívüli tanulási tevékenységéhez biztosított tanulástámogató rendszer, és az intézményi pedagógiai értékelési rendszerének leírását, valamint a tanulás során alkalmazott taneszközök listáját. A fejlesztési terv viszont tartalmazza az intézményi önértékelés, külső intézményértékelés esetén annak eredményeit, az intézményi kompetencia-térképet, a fejlesztési prioritások és célok, a fejlesztési programok leírását, valamint az intézmény belső továbbképzési tervét.

Mindkét dokumentumot az intézmény alkossa meg, illetve vizsgálja felül háromévente, és az intézmény fenntartója hagyja jóvá, szakmai alapon. A fejlesztési terv jóváhagyása egészüljön ki az intézményi

---

⁵ Felvetődött az a megoldás is, hogy a béreket központilag fizesse az állam, és a fenntartók csak a működési költségeket biztosítsák, a nekik nyújtott normatív támogatás és az általuk biztosított oktatási hozzájárulás révén.

fejlesztési programok fenntartói finanszírozásáról szóló hároméves költségvetési döntéssel. A közoktatási intézmények költségvetésének tervezését az intézmény vezetője és fenntartója együtt végezze el. A közoktatási intézmények megállapított költségvetésükkel önállóan gazdálkodjanak, s ahol az lehetséges a pénzügyi gazdálkodást minden intézményben gazdasági vezető irányítsa. Több intézményt működtető (jellemzően városi) önkormányzat azonban egy szervezettel is elláthassa a gazdálkodással, munkaüggyel kapcsolatos tennivalókat.

A munkáltatói jogosultságokat az intézmények igazgatói tekintetében az intézmény fenntartója, minden más munkavállaló vonatkozásában pedig az intézmény igazgatója gyakorolja. Az igazgatóknak meg kell adni a megbízást, akit a tantestület, a diákönkormányzat és a szülői munkaközösség is támogatásáról biztosított. A közoktatási intézmények alkalmazottai munkájának rendszeres értékelése az intézményi belső értékelési rendszer része, ebben külső szervezet ne vegyen részt.

A Magyar Szocialista Párt a befogadó iskolaközpontok intenzív és célzott szakmai, infrastrukturális és intézményi fejlesztését szorgalmazza, kapacitásbővítést, iskolán belüli szelekció/szegregáció megelőzését szolgáló intézkedéscsomag kidolgozását, gyerekek és a pedagógusok számára jól érzékelhető fejlesztések megvalósítását. Összevonas esetében azt is, szükségesnek tartjuk, hogy egyéves pedagógiai program és iskolafejlesztési program közös, megvalósítására kerüljön sor. Javasoljuk a szükséges közlekedési eszközök biztosítását, illetve a közlekedési költségek teljes átvállalását a pedagógusoktól és tanulóktól.

5) A Magyar Szocialista Párt kiemelten fontos törekvésnek tartja a pedagógus szakma tekintélyének helyreállítását és az iskolák működésének megújítását. Olyan bérrendszert javaslunk, amely ösztönöz a pedagógus pálya választására, vagyis olyan alapbér- és pótlékrendszert, amely már a fiatal pedagógusok esetében is értelmiségi életformát biztosít. A pedagógusok munkaterhelésének csökkentése az oktatás minőségének javítását szolgálja. A pedagógusok heti kötelező tanóraszámának csökkentésére, a kötelező tanórán kívüli tanulási lehetőségek és egyéni fejlesztés biztosításában való közreműködés kötelező heti óraszámának rögzítésére van szükség, a teljes munkaterhelés növelése nélkül.

Egy többéves, a szakszervezetekkel kötött hosszú távú megállapodásba foglalt, kiszámítható és garantált folyamat keretében indokolt a pedagógusbérek felzárkóztatása a diplomás átlagbérekhez. **Javasoljuk teljesíteni a Fidesz-KDNP- kormány be nem tartott ígéretét a pedagógus**

bérek vetítési alapjának hozzárendelését a mindenkori minimálbérhez. Ez önmagában is jelentős jövedelemnövekedést eredményezne. Azt javasoljuk, hogy a minőségi munka, a fejlesztő pedagógiai foglalkozások elismerése újra része legyen a pedagógusok előmeneteli rendszerének.

A pedagógushiány mérséklésére szorgalmazzuk az alapképzésben és az osztatlan pedagógusképzésben való részvétel tandíjmentességét, teljeskörű állami finanszírozását. Szükségesnek tartjuk, hogy a költségvetés fedezze a tanulásszervező és a nevelő munkát segítő specialisták alkalmazását, felsőoktatási képzésüket, valamint több iskolaorvos, pszichológus, pedagógiai szakasszisztens alkalmazását. A szakmai szolgáltató és szakszolgálati rendszer, valamint a pedagógus továbbképzési rendszer szolgáltatási és programkínálatának korszerűsítésére is intézményi és költségvetési feltételeket javasolunk biztosítani.

Indítványozzuk a Pedagógus Kar köztestületi jellegének és a kötelező tagságának megszüntetését, hogy a pedagógusok autonóm keretek között gyakorolhassák hivatásukat. Ugyanakkor a pedagógus szakszervezetek és a pedagógus szakmai szervezetek működésének átlátható költségvetési támogatását javasoljuk, hogy szakmai és érdekképviselői feladatuknak maradéktalanul eleget tudjanak tenni. Az ágazati háromoldalú érdekegyeztetési rendszert is javasoljuk helyreállítani a munkaügyi javaslatokban szereplő módon.

6) A Magyar Szocialista Párt a felsőoktatás autonóm intézményrendszerének helyreállítását kezdeményezi. A felsőoktatási autonómia biztosítása magas szintű, alkotmányos szabályozást igényel, csak ezzel érhető el a tudományos, szervezeti, oktatási és gazdasági önállóság, illetve a társadalmi funkciók teljesítése, legyen szó állami, alapítványi, egyházi, vagy magán fenntartású intézményről. Olyan autonóm intézményvezetési rendszer létrehozását javasoljuk kötelezően előírni, amely érvényesíti az akadémiai értékeket, összhangban a fenntartói érdekekkel és a piaci, illetve gazdasági racionalitás szempontjaival.

Az illetékes minisztérium társadalmi igényeket közvetítsen, stabil jogi környezetet biztosítva általános szervezeti kereteket szabjon meg, nyílt költségvetési támogatási rendszert alakítson ki, ágazati szakmai elemzéseket folytasson. A képzés, kutatás, szervezet, humánpolitika megvalósításában biztosítsa az intézményi autonómiát, nyilvános be- és elszámolási kötelezettség előírása mellett. Újraépíteni javasoljuk a felsőoktatási minőségbiztosítást az intézményekben és országos szinten is.

A felsőoktatási akkreditációs mechanizmus függetlenségét is szükséges helyreállítani, ahogy a felsőoktatás önszabályozó rendszerét is, a köztes szervezetek (Felsőoktatási Tudományos Tanács, a Magyar Akkreditációs Bizottság és a Magyar Rektori Konferencia) újjászervezésével.

A hallgatói érdekképviseltek funkcióját és hatáskörüket radikálisan átalakítani javasoljuk, úgy, hogy a hallgatók tanulmányi és szociális érdekeinek képviselőjére koncentrálhassanak, és ehhez kompetenciájukra épülő jogokat kapjanak. A rendszerváltás után kiépülő autonómia része volt a hallgatói érdekképviseltek (önkormányzatok) intézményi és országos szintű megszerveződése, megszervezése. Ezek – korábbi, több tekintetben eredményes működésük mellett – számos helyen érdekcsoportok befolyása alá kerültek, egyoldalú gazdálkodási/elosztási orientáció és zártság alakult ki testületeikben.

A kiszélesedő felsőoktatás különösen fontossá teszi, hogy a felsőoktatási intézményeknek élő kapcsolata legyen a munkáltatókkal, hogy igényeik megjelenjenek a képzés szerkezetében és tartalmában. Ugyanakkor a kormánynak és gazdasági szereplőknek ne legyen módja beleszólni az intézmények képzési szerkezetének alakításába. A felsőoktatási intézmények legyenek elsődlegesen felelősek végzettjeik társadalmi, gazdasági megfeleléséért. Ehhez szükségesek olyan elemzések, amelyek részint az intézmények végzettjeit befogadó régiók hosszú távú szakemberigényét elemzik, részint a végzettek elhelyezkedését, társadalmi, gazdasági illeszkedését kutatják, és erről visszajelzést is adnak. Olyan kutatások, hosszútávú gazdasági elemzések támogatását javasoljuk, amelyek mind a felsőoktatásba törekvők keresletét, informáltságát, mind az intézmények képzésfejlesztését orientálni tudják.

7) A Magyar Szocialista Párt a többszektorú felsőoktatási rendszer létrehozását támogatja, de úgy, hogy annak minden intézményében érvényesüljön az előzőekben vázolt, az akadémiai szabadságra vonatkozó feltételrendszer, függetlenül attól, hogy ki a fenntartó. Ennek érdekében a 2020-ban és 2021-ben végrehajtott politikai háttérű privatizáció révén kialakult alapítványi egyetemek köztulajdonba vételét javasoljuk, jogi és pénzügyi eszközök alkalmazásával. Nem az alapítványi forma ellen vagyunk, hanem annak politikailag, ideológiailag és üzletileg deformált módja ellen. Az eredményes alapítványi működésnek ugyanis két feltétele: van mögötte egy olyan vagyoni alap (grant) amely független az állami költségvetéstől, és amelynek hozama elégséges az alapítvány működtetéséhez, és a kuratórium függetlensége a politikai,

gazdasági és tudományos érdekcsoportoktól. Magyarországon egyik feltétel sem teljesült az egyetemi privatizáció során.

Az MSZP a felsőoktatás olyan fejlesztését javasolja, hogy az képes legyen biztosítani az adott korosztály 30 százaléka számára a diploma megszerzését, és a nemzetközi trendekhez való felzárkózást. Ehhez arra van szükség, hogy a hallgatói létszám 80-90 százaléka állami egyetemen tanulhasson.

- Közülük 50-70 százalék olyan egyetemeken, amelyben minden mesterszak meghirdetésre kerül magyarul és angolul (vagy más európai nyelven); legalább egy alapozó szak pedig meghirdetésre kerül angolul. Az állami egyetemek mesterképzése legyen versenyképes az alapítványi és a külföldi egyetemek mesterképzésével, úgy, hogy minden egyetemi mesterszakon legalább egy kettős diplomát nyújtó képzés elérhetővé váljon valamelyik EU-tagország állami egyetemével együttműködésben.

- A hallgatói létszám 20-30 százalékot kitevő intézmények magyar nyelven, inkább alapozó, mint posztgraduális szinten oktassanak. Ezek az egyetemi egységek is kapcsolódhatnak a nagyobb egyetemi holdingokhoz, viszont széles körben kínálják a duális felsőoktatási képzést.

Az egyetemeket összesen 5-6 alapítványi holding fogja össze, amelyek állami tulajdonban legyenek. Az állami oktatáspolitikát közvetítő alapítványi holdingokhoz való csatlakozást azonban nem a Fidesz-KDNP-kormány és vazallusai erőszakos eszközeivel, hanem ösztönzőkkel segítsük elő. **A kormány a – minőségi és esélyegyenlőségi szempontok alapján kidolgozott – felsőoktatási politika végrehajtása érdekében az uniós forrásokat az állami egyetemek fejlesztésére koncentrálja, és ezeken belül a dolgozói kollektíva döntésére bízta, hogy visszatérnek-e közalkalmazotti státusba.**

Támogatjuk ugyanakkor, hogy továbbra is működjenek olyan, a teljes felsőoktatási létszám 10-20 százalékát lefedő magánalapítványi és egyházi fenntartású egyetemek, amelyek életképesek ebben a formában. Tevékenységüknek ne legyen feltétele, hogy magyar nyelven is oktassanak.

8) A Magyar Szocialista Párt a rektorok kiválasztásának jogát – bárki is legyen a fenntartó – javasolja visszaadni az egyetemek szenátusának, a 2011 utáni rektori kinevezések felülvizsgálatával együtt. Jogi, kötelezettségi és felelősségi egyensúly kialakítását javasoljuk a menedzseri kompetenciák és a vezető autonóm egyetemi testület között:

- a szenátus legyen az egyetem akadémiai (tartalmi, szervezeti, személyi és gazdasági) ügyeiben illetékes, döntési joggal bíró testülete;

- az egyetem rektora, egyben a szenátus elnöke és az egyetem akadémiai ügyeinek egyszemélyi felelős vezetője, akit a szenátus választ;

- az igazgatótanács (a mai konzisztórium helyett) a fenntartó által delegált (neves, gazdasági, vezetési, pénzügyi jártassággal rendelkező) és a szenátus által választott tagok paritásos testülete legyen, amely az egyetem hosszú távú stratégiai kérdéseiben dönt;

- az igazgatótanács vezetője (a mai kancellár helyett) a főigazgató, akit a fenntartó az egyetem szenátusával egyetértésben nyílt pályázat alapján nevez ki, s aki az egyetem gazdasági, munkaügyi, igazgatási, vagyongazdálkodási ügyeiért felelős, s annak apparátusát irányítja.

9) A felsőoktatás költségvetési támogatását a GDP 1 százalékára javasoljuk emelni, a költségvetési finanszírozás rendszerének átlátható normatív alapokra helyezésével egyidejűleg.

- A rendszer alapeleme egy, a társadalmi szükségletekre, az intézményi teljesítményre és minőségre épülő, képzési és kutatási támogatást tartalmazó, kiszámítható és így tervezhető támogatási modell legyen.

- Az önköltséges képzésekből származó bevételek – mind a magyar, mind a külföldi hallgatók befizetéseiből – értelemszerűen teljesítmény- és (jó értelemben véve, piaci alapon) minőségárazósak. Ezek közösségi célú felhasználásában az intézményeknek – központi elvonástól mentesen – teljes szabadságot biztosítsunk.

- A külső források fontos hányadát az állami és uniós pályázati lehetőségek jelentik, amelyek vállalt és értékelt teljesítményhez kötődnek, másik részük javaslatunk szerint a társadalmi kapcsolatok keretében kapott támogatásokkal, illetve teljesített szerződéses szolgáltatások alapján juthat az intézményekhez.

A Magyar Szocialista Párt az egyetemi gazdálkodás bürokratikus kötöttségeinek csökkentését, valamint a közbeszerzés rendszerének az oktatás és kutatás érdekeihez igazítását javasolja. Az intézmények gazdálkodásában a képzési és kutatási célok elsődlegességét tartjuk meghatározónak, amit felelősségteljes, átlátható rendszerrel és szabályozással lehet és kell elérni. A felsőoktatásban – rövid időn belül – olyan béremelést javaslunk, ami lehetővé teszi a minőségi oktatói utánpótlás és felkészült szakértői munkatársi gárda biztosítását. A doktori képzésben résztvevők számára a világos, tervezhető tudományos karrier útját kínáljuk. Bevezetni javasoljuk a hétévenkénti alkotó év („sabbatical year”) pályázati rendszerét – a helyettesítés fedezetének biztosításával. A

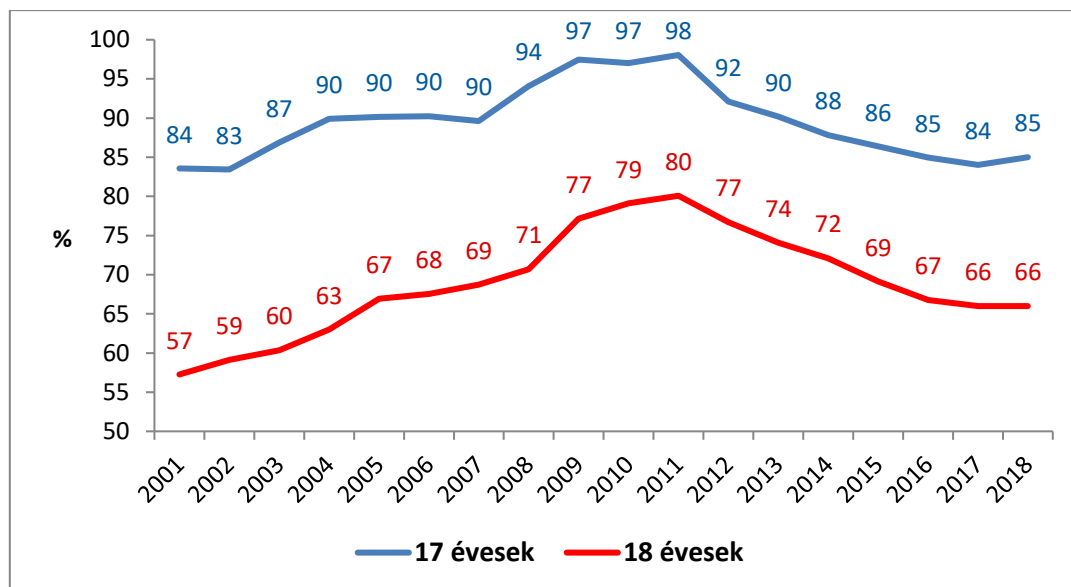
kutatási infrastruktúrát – eredményekre és minőségre koncentráló – támogatási (pályázati) rendszerrel javasoljuk fejleszteni.

Javasoljuk a CEU magyarországi működését korlátozó jogszabályok hatályon kívül helyezését, külön törvényben a CEU számára biztosítandó költségvetési kárpótlást, ami biztosítaná, hogy Budapesten is indítson képzéseket, és egyúttal jelezné, hogy egyetlen kormány sem üldözhet el egy egyetemet következmények nélkül.

10) Egységes, a teljes oktatási szektor irányításáért felelős Oktatási Minisztérium létrehozását javasoljuk. A miniszter ágazati felügyeleti felelősségének ki kell terjednie az óvodai nevelésre, az általános iskolai és középfokú oktatásra, az iskolarendszerű középfokú és posztsekundér szakképzésre, valamint a felsőoktatásra. A felnőttképzés felügyeletét az oktatási miniszter és a munkaügyi miniszter együttműködve lássa el. **Mérlegelendő javaslat az is, hogy önálló Oktatási és Kutatási Minisztérium jöjjön létre, ami alatt az innovációs feladatokat egy önálló hivatal látná el.**

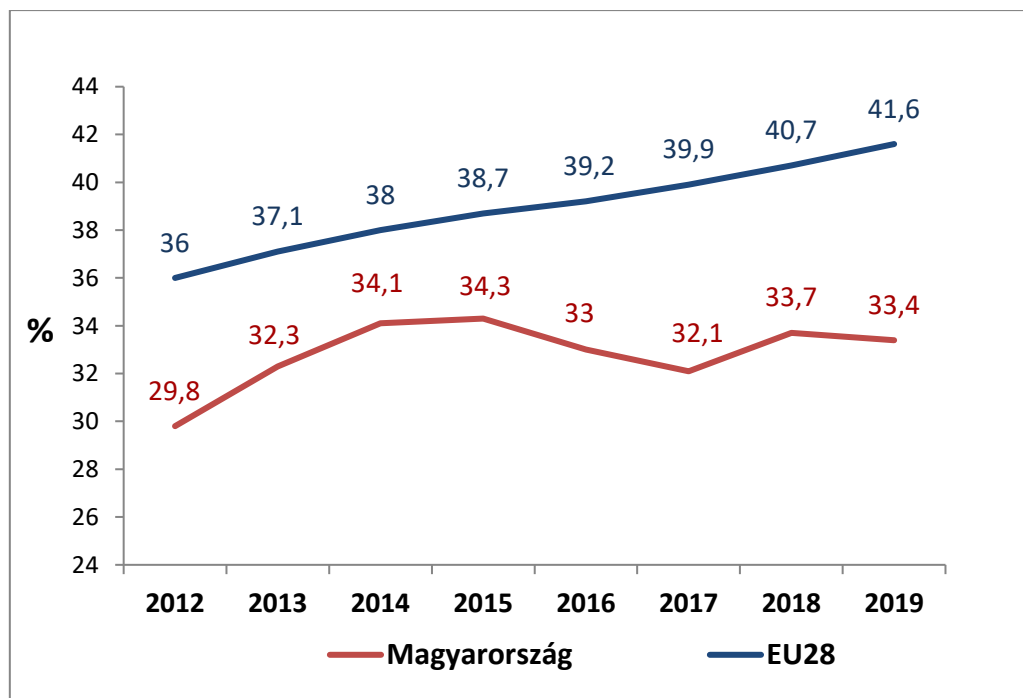
Mellékletek

Melléklet 1: A 17 és 18 évesek részvétele a közoktatásban

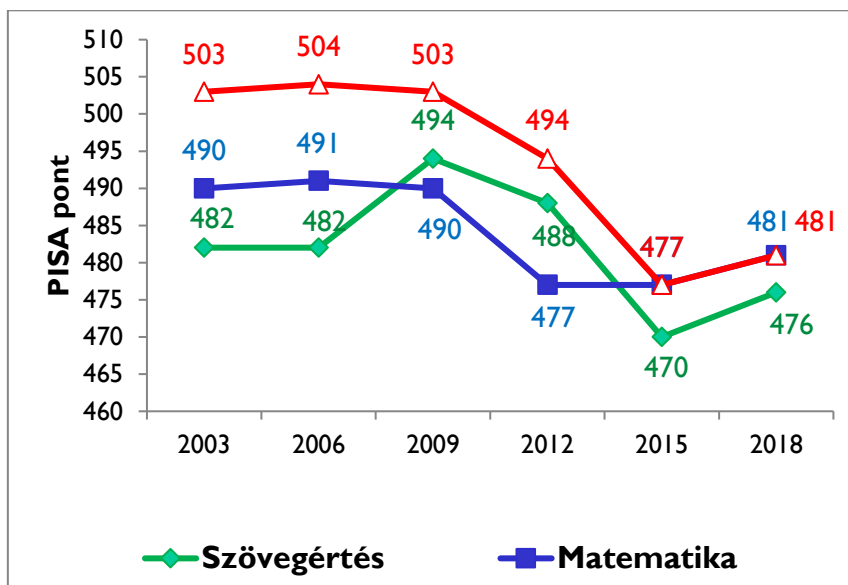
Gyors ütemben és erőteljesen csökkent a 17 és 18 éves korcsoportok részvétele az oktatásban.

Melléklet 2: A diplomások arányának alakulása a 30-34 éves korosztályban Magyarországon és az EU átlagában 2012-2019 között

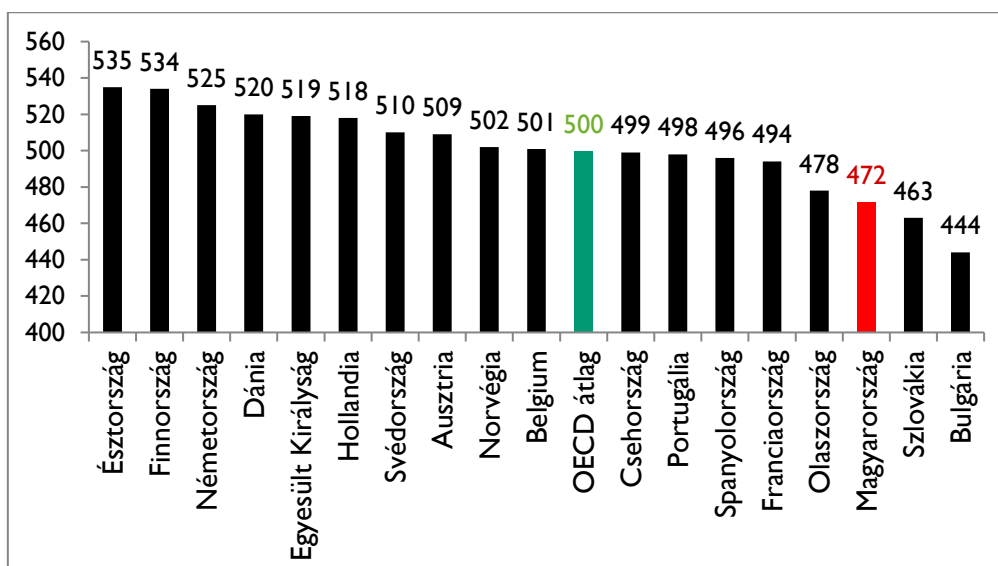
A felsőoktatás merítése bázisának csökkenése – egyéb okok mellett – hozzájárult a diplomát szerzők arányának csökkenéséhez is.

Melléklet 3: A magyar szövegértés, matematika és természettudomány eredmények változása (PISA 2003-2018)

2015-re a magyar közoktatás teljesítménye súlyos mértékben leszakadt a lengyel, cseh vagy osztrák közoktatás teljesítményétől. Az évtized második felében ugyan a teljesítmények romlása megállt, de a magyar tanulók átlagos teljesítménye egy a korábinál jóval alacsonyabb szinten ragadt be.

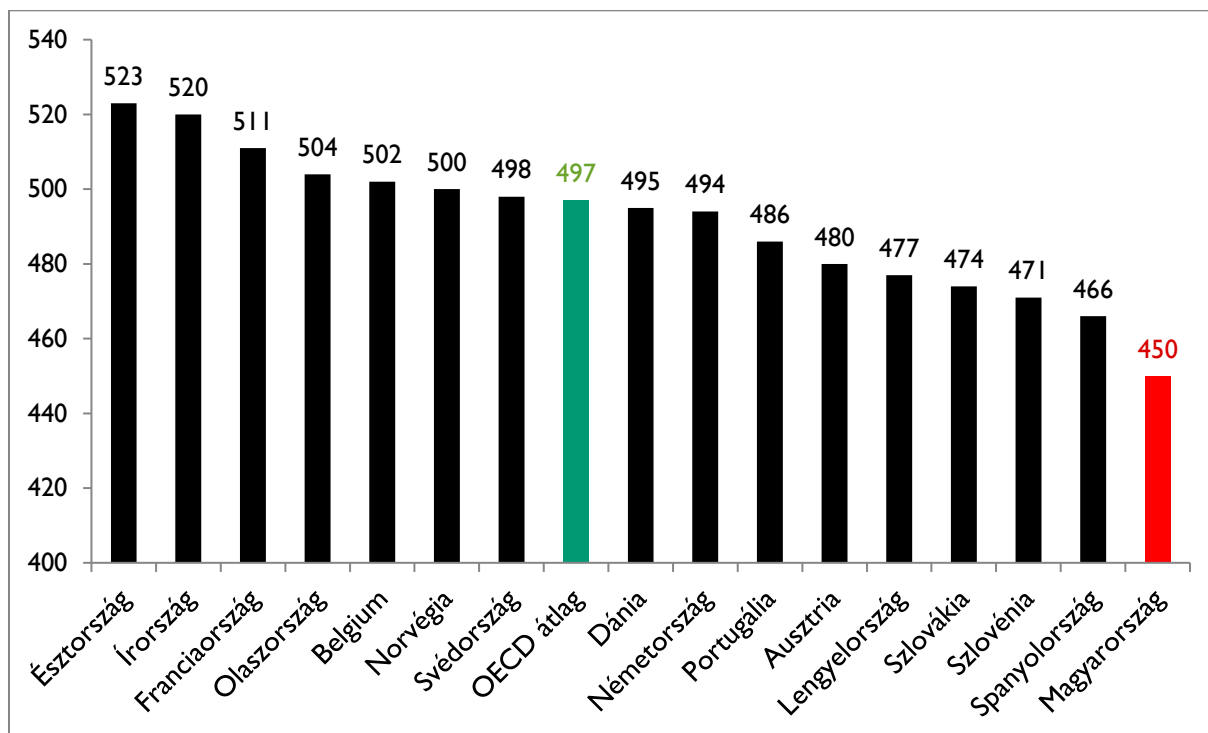
Melléklet 4: Adaptív készségek: együttműködő problémamegoldás eredmények az európai országokban (OECD PISA 2015)

A 2015-ös PISA vizsgálat eredményei szerint a magyar tanulók együttműködő problémamegoldó készségei európai összehasonlításban a leggyengébbek között voltak.

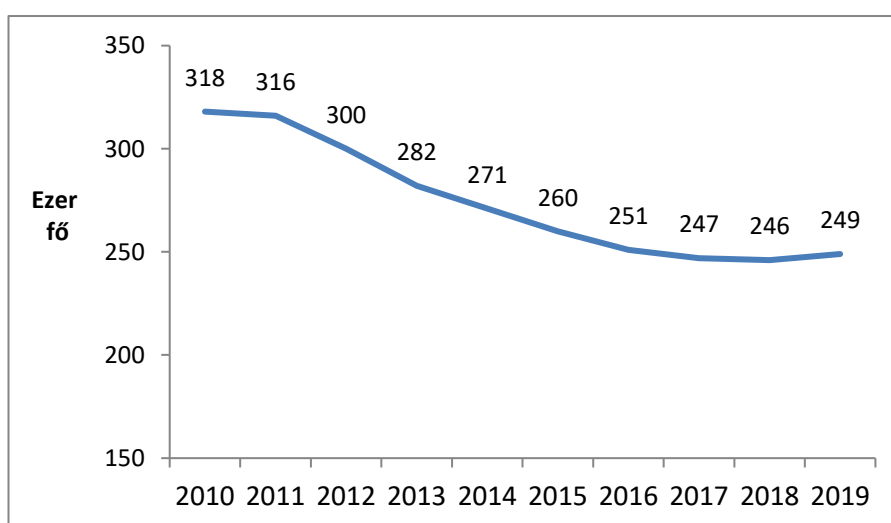

Melléklet 5: Digitális készségek: digitális szövegértés eredmények a mérésben résztvevő európai országokban (OECD PISA 2012)

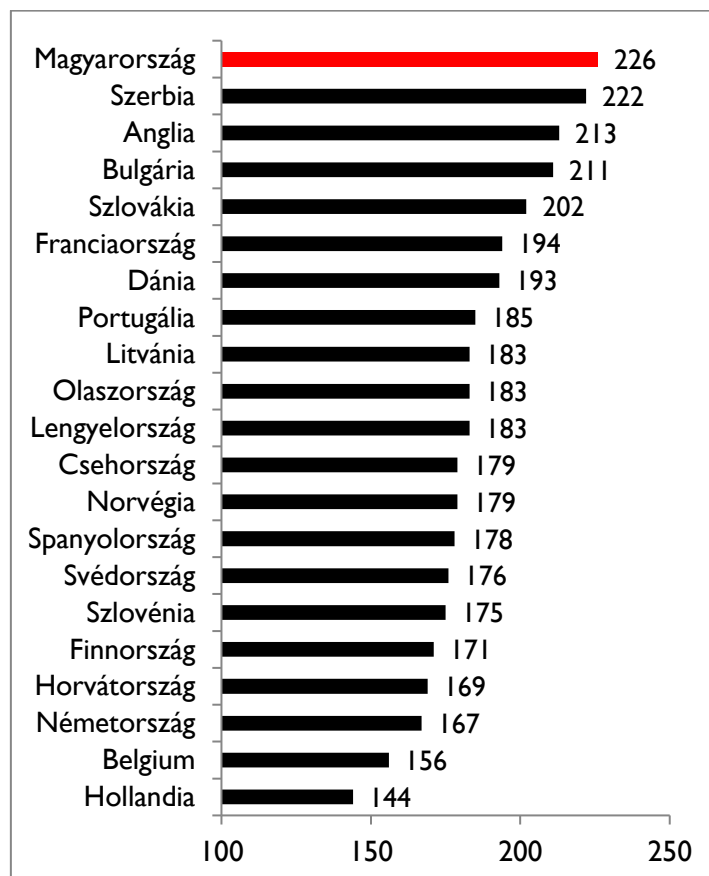
Ami a digitális kompetenciák fejlettségét illeti, a PISA vizsgálat eredményei szerint a résztvevő európai országok közül a magyar tanulók digitális szövegértési kompetenciái voltak a legalacsonyabbak.

Melléklet 6: A felsőfokú alap- és mesterképzésben résztvevő hallgatók számának alakulása 2010 és 2019 között (ezer fő)

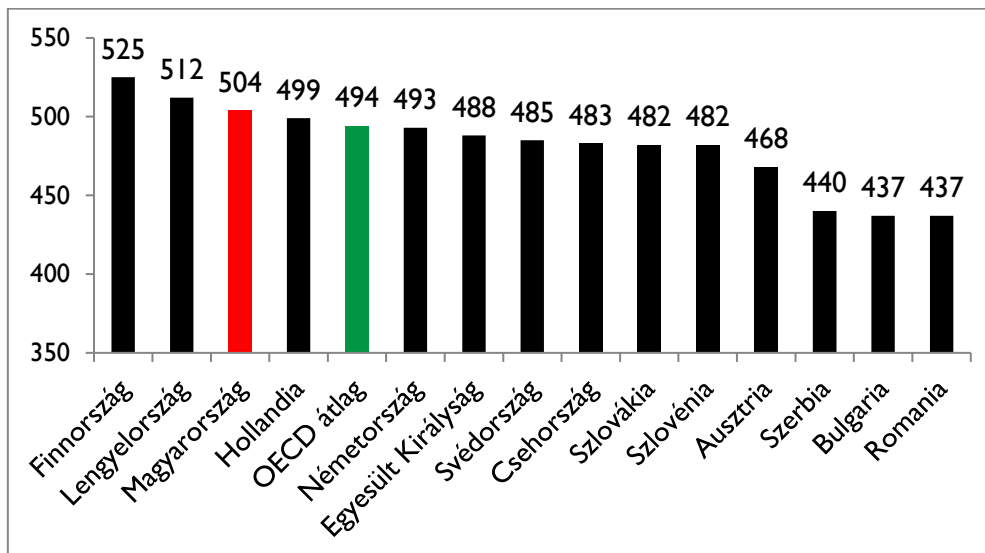
A Fidesz-KDNP kormány különböző adminisztratív és finanszírozási korlátozásokkal az évtized első éveiben csökkentette, azóta pedig alacsony szinten tartja a felsőoktatásba belépők számát.

Melléklet 7: Korán kialakuló teljesítményszakadékok: a 90-es és 10-es percentilis átlageredménye közötti matematika pontszámban kimutatható teljesítménykülönbség mértéke a 4. évfolyamon az európai országokban 2015-ben (TIMMS 2015)

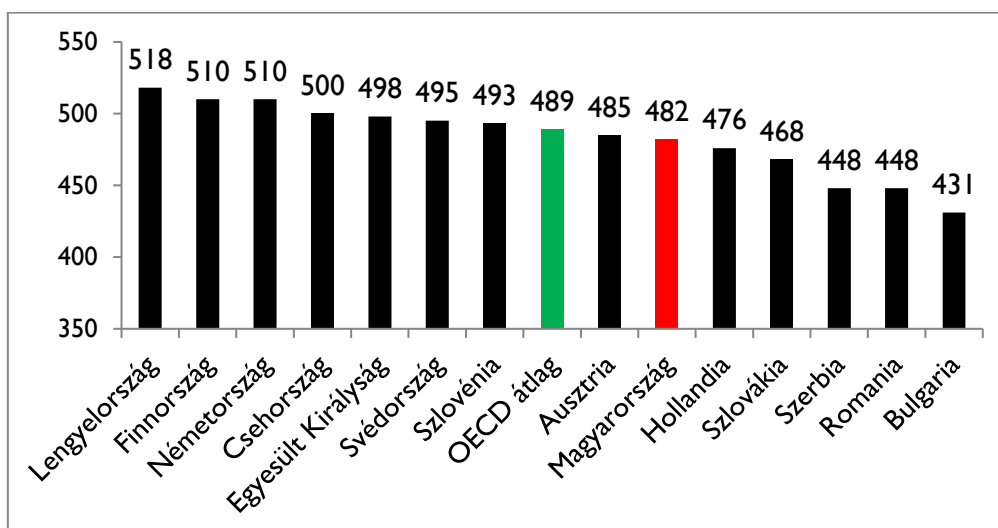

A legjobban és legrosszabbul teljesítő tíz százalék átlageredménye között a negyedik osztály végére kialakuló teljesítményszakadék Európában Magyarországon a legnagyobb. Ez azt bizonyítja, hogy – a közhiedelemmel ellentétben – a különböző háttérű tanulók teljesítménye közötti szakadék nem a felső tagozatban, hanem alapvetően az alsó tagozatban alakul ki. A felső tagozat az évtized elejéig lényegében a korábban kialakuló teljesítménykülönbségeket görgette tovább, az évtized közepétől viszont már kis mértékben növelte is azokat. A 15 évesek között mért teljesítményszakadék az elmúlt évtized első felében mindhárom kompetenciaterületen jelentős mértékben nőtt.

Melléklet 8: A tanulási eredmények egyenlőtlenségek hatásától megtisztított minősége 2009-ben: Az OECD átlagos tanulói háttér-indexére korrigált olvasás-szövegértés eredmények néhány európai országban (PISA 2009)

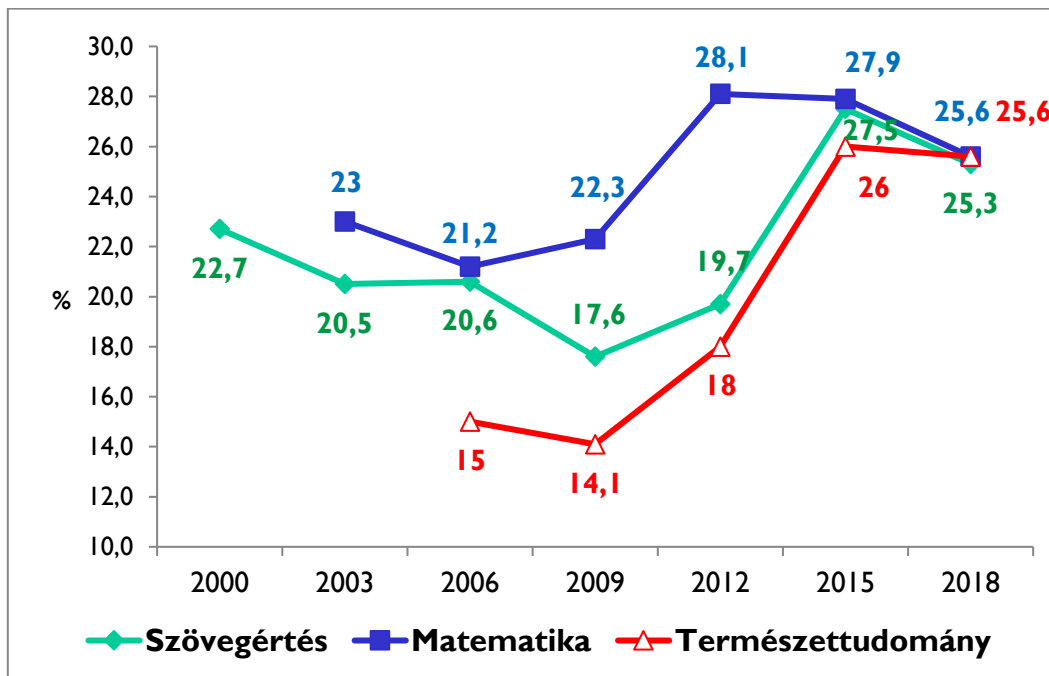

Melléklet 9: A tanulási eredmények egyenlőtlenségek hatásától megtisztított minősége 2018-ban: Az OECD átlagos tanulói háttér-indexére korrigált olvasás-szövegértés eredmények néhány európai országban (PISA 2018)

A 2010 utáni időszakban a fő probléma a kormányzati intézkedések összegződő hatásaként bekövetkezett rendkívül gyors és szinte példátlan mértékű minőségromlás volt.

Melléklet 10: A kudarcot valló tanulók arányának jelentős növekedése Magyarországon az évtized első felében: Az 1. vagy az alatti szinten teljesítő 15 éves tanulók aránya Magyarországon a három kompetencia területen (PISA 2000-2018)

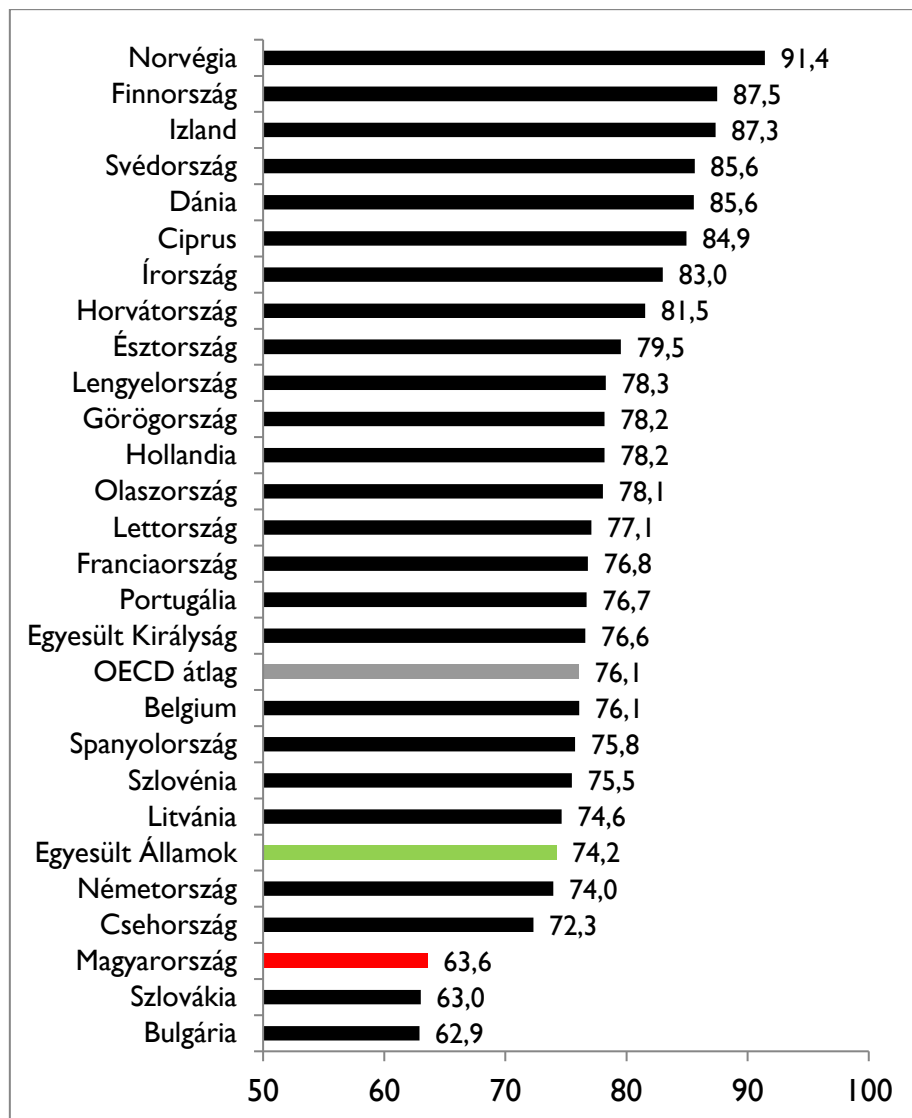

Bár a minőségromlás rontotta az összes tanulói csoport teljesítményét, a hátrányos helyzetű tanulók eredményeit sokkal súlyosabban érintette. Ennek következtében a kudarcot valló tanulók arányának növekedése az évtized első felében rendkívül intenzív volt.

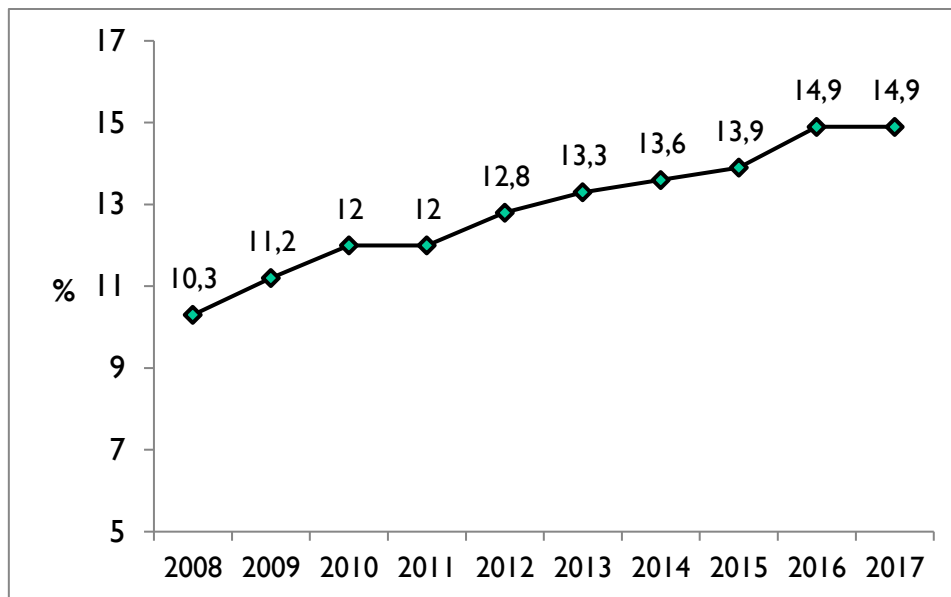
Melléklet II: A szelekció hatása a tanulási eredményekre: várható eredménykülönbségek Magyarországon az egyéni és iskolai státuszkülönbségek alapján. (PISA 2006-2015)

PISA mérés	Várható eredménykülönbség, ha két tanuló iskolájának státusza azonos, családjaik státusza között pedig egy egységnyi különbség van	Várható eredménykülönbség, ha két tanuló családjának státusza azonos, iskoláik státusza között pedig egy egységnyi különbség van
2006 Természettudomány	7 pont	85 pont
2012 Matematika	3 pont	98 pont
2015 Természettudomány	6 pont	96 pont

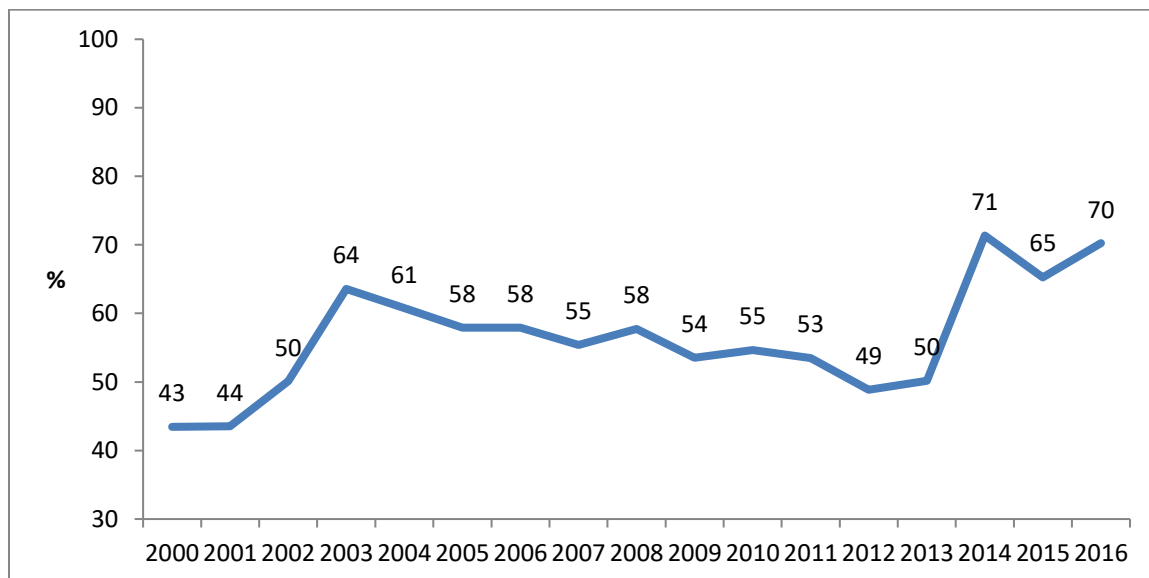
Melléklet 12: A magyar közoktatás szelektivitása: PISA inklúziós index Európában és az Egyesült Államokban

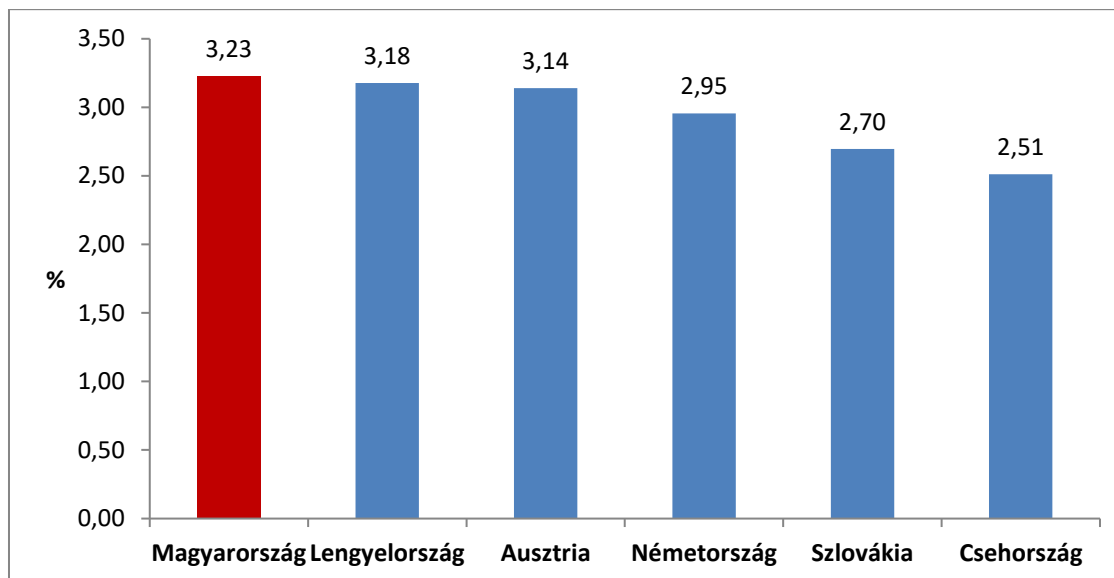
Melléklet 13: A roma tanulók szegregációja: a gettóiskolák (roma tanulók aránya meghaladja az 50%-ot) aránya az általános iskolák körében

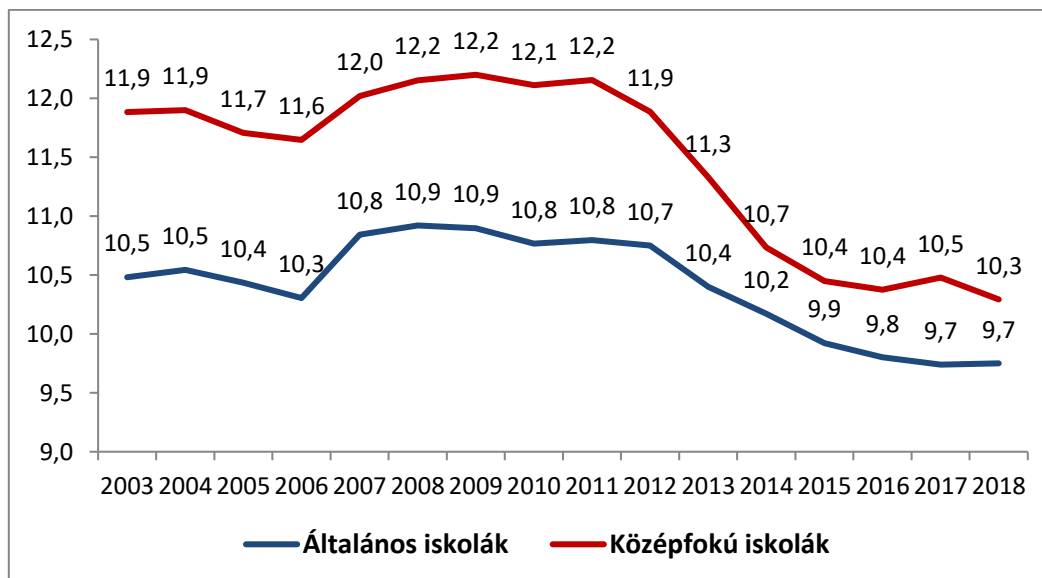
Melléklet 14: A szakképzett pedagógusok keresete az azonos végzettségű felsőfokú végzettségűek keresetében, 2000-2016

Melléklet 15: Az alap- és középfokú oktatási kiadások a GDP százalékában közép-európai összehasonlításban (2016)

Melléklet 16: A hatékonyság romlása a magyar közoktatásban. Az átlagos diák-tanár arány változása 2003-2018 között az általános iskolai és középfokú oktatásban

Annak költségvetési forráskivonással párhuzamosan 2011 és 2016 között – elsősorban az egyházi intézményrendszer erőteljes expanziója miatt – a közoktatási rendszer hatékonysága jelentős mértékben romlott.

Melléklet 17: Javaslat a Munkavállalói Képzési Kártya bevezetésére

Az első államilag elismert szakképesítés megszerzésekor a vizsgázó munkavállalói képzési kártyát kap, mely tartalmazza az első és a munkavállaló által később megszerzett valamennyi szakképesítés minden jellemzőjét. A munkavállalói képzési kártya bevezetésével a képzésekhez és a szakmai vizsgáztatáshoz kapcsolódó nagy mennyiségű, papíralapú adminisztrációs terhek jelentősen csökkenthetőek.

A képzési kártya lehetőséget ad az egyénnek az életpálya-tervezéshez, a munkaadó pedig segítségével pontos információhoz juthat leendő munkavállalójának képzettségéről. A kártya kiterjeszhető valamennyi oktatási típusra és szintre (nyelvi képzés, felsőoktatás).

A kártyát az oktatásért és képzésért felelős miniszter által meghatározott háttérintézmény adja ki, a már jelenleg is működő képzési, vizsganyilvántartási adatbázisok felhasználásával. A munkavállalói képzési kártya működését biztosító adatbázis az állam számára olyan információforrást jelent, amely lehetővé teszi a regionális térségi, kistérségi direkt állami felelősségvállalás megalapozását.

Érintettek köre: Valamennyi képzettséggel rendelkező munkavállaló.

Eredmény: A képzés és a munkaerőpiaci igények közötti összhang megteremtéséhez és az egyéni életpályatervezéshez való hozzájárulás.

Nehézség: Körültekintően kell megfelelni az adatvédelmi szabályoknak, valamint a vizsgaszervezőket is fel kell készíteni a munkavállalói képzési kártya bevezetésére.

Költség: Az első kártyát az állam térítésmentesen biztosítja, a rendszer teljes körű működésére vonatkozóan részletes költségkalkuláció szükséges, ugyanakkor a papíralapú adminisztrációs költségek csökkenése miatt a rendszer bevezetése összességében költségcsökkenést eredményez.

A munkavállalói képzési kártya rendszerének kidolgozása és bevezetése a következő kormányzati ciklus keretei között megvalósítható.

Melléklet 18: Javaslat a szakképzési kreditrendszer bevezetésére

A szakképzési kreditrendszer célja, hogy egységes elvek szerint jellemezze az állam által elismert – az Országos Képzési Jegyzékben szereplő – szakképesítések megszerzéséhez szükséges egyéni és társadalmi ráfordítást.

A szakképzési kredit olyan képzett mutató, amely kifejezi a szakképesítések szakmai követelményének szintjét, az elsajátításhoz szükséges költségráfordítást, valamint a szakképesítés társadalmi hasznosságát.

A szakképzési kreditrendszer tartalmazni fogja az OKJ-ban meghatározott valamennyi szakképesítési kimenethez tartozó – a társadalmi és egyéni ráfordításokat, valamint a hasznosságot tükröző – számszerű értékeket.

A szakképzési kreditértéket meghatározó összetevők

A szakképzési kredit számítása, illetve értéke két részből áll, egy állandó és egy változó kredit-értékből.

A) Állandó kreditérték (ÁKR)

Az állandó kreditérték tükrözi

- a szakképesítés elsajátításához szükséges, az OKJ szerint korrigált időalapot;

- a szakképesítés elsajátításához szükséges, annak jellegétől, és tartalmától függő anyagi és személyi jellegű képzési ráfordításokat,

- a szakképesítés elsajátításához, és/vagy a teljes értékű munkaerő funkcionálásához szükséges (szak)képzési szolgáltatásokat.

Az állandó kreditértéket dokumentumelemzés, illetve számítás alapján kell megállapítani.

B) Változó kreditérték (VKR)

A változó kreditérték mutatja az egyén számára várható hasznosságot, a társadalmi preferenciát, illetve a további képzési lehetőségek támogatási prioritását. (Utóbbi az egyén számára a saját ráfordítások számításához, ennek eredményeként a „megtérüléshez” is támpontot nyújt).

A változó kreditértéket statisztikai elemzések módszerével, releváns adatokból kell megállapítani (munkaerőpiaci, pályakövetési, kereseti, stb. adatokból).

A társadalmi preferencia, illetve az állami támogatás kreditértékben való kifejezésének meghatározását – statisztikai számítások mellett –, a társadalmi párbeszéd intézményes kerete segíti. Ennek szervezeti formáját a Nemzeti Kredittanács adja, melyben részt vesznek a szakképzéstervezésben érdekelt állami és társadalmi szervezetek képviselői.

A preferencia, illetve az állami támogatás típusai: országos, területi, ágazati, célcsoporttól függő stb. lehetnek.

Számítási és adatrendszer

Az egyes szakképesítések megszerzéséhez szükséges ráfordítások meghatározásához, illetve összevetéséhez különböző számítási eljárások szükségesek, melyek tartalmát részletesen ki kell munkálni.

A számítási eljárásnak az alábbi követelményeket kell kielégítenie

- A szakképzés-specifikus ráfordításokat az általános jellegűektől elválasztva kezelje.
- A kreditértékeket (részértékeket) alapvetően képzési és statisztikai szempontok alapján állapítsa meg.
- Vegye figyelembe a gazdasági, társadalmi preferenciákat, valamint a szakképzettségnek az életpályán betöltött szerepét.
- Vegye figyelembe a célcsoporttól, illetve a személyes élethelyzettől függő tanulási ráfordításokat.
- Szakképzési kreditekben fejezze ki a különböző képzési szolgáltatások értékét is.

A számítási és adatrendszer azon túl, hogy a szakképzési kimenetekhez krediteket rendel, lehetőséget biztosít a konkrét képzések esetében elszámolható kreditek meghatározásához, valamint a beszámítás révén kezeli az eltérő tanulási utak különbözőségét. Utóbbi különbségek az új szakképesítési rendszer szerkezetéből: az alap-, a rész-, elágazó-, és ráépülő szakképesítésekből számíthatók, a moduláris felépítés alapján.

A kreditrendszer bevezetésének előnyei

- Jelentősen növeli a szakképzési rendszer átláthatóságát, az egyes szakképesítések társadalmi-gazdasági hasznosságának, a szakképzések hatékonyságának megítélését.
- Megalapozza a szakképzés célszerűbb és takarékosabb, a valós költségekhez igazodó finanszírozását.

- Lehetővé teszi az országos, a regionális, valamint az ágazati és célcsoporttól függő preferenciák érvényesítését.
- Meghatározó lehet az egyén pályorientációja és karriertervezése során.
- Viszonylag gyorsan és közvetlenül hat a képzés-piaci folyamatokra.

Összegezve: a szakképzési kreditrendszer bevezetésének *közvetlen és már rövid távon is hasznosuló eredménye* lesz, mivel figyelembe veszi a képzés időigényét, és ilyen módon illeszkedik a felsőoktatási kreditrendszerhez, más oldalról pontosan mutatja az egyes szakképesítések konvertálhatóságát (a modulok beszámításával). Mindez jelentősen megkönnyíti az egyéni életpálya-tervezést, realisabbá teszi, az ún. egyéni képzési portfólió kidolgozását, ugyanis a kreditrendszer alkalmazásával jól figyelembe vehetők a szükséges költség- és időráfordítások, a tanulási képességgel, és az egyéni lehetőségekkel összevetve.

A szakképzési kreditrendszer *közvetett és hosszabb távon megvalósítható haszna* egy képzési voucherrendszer kidolgozása és bevezetése lehet. Ugyanis annak, hogy nem jött létre az egész életen át tartó tanulást segítő képzéstámogatási rendszer, a szakmapolitikai akarat sajnálatos hiányán túl szakmai oka is van. Addig nem lehet életpályahosszon érvényes támogatási rendszert bevezetni, amíg létre nem jön egy egységes összehasonlítási alap a különböző szintű és ráfordításigényű szakképesítések között. Ennek jó megoldási módja lehet a szakképesítési kreditrendszer bevezetése, melynek kidolgozása a következő kormányzati ciklus keretei között megvalósítható.